

нумары: Максім Гарэцкі — Павала — Яська Аналонік

Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

№ 11 (368) | ГОД VIII | 17 САКАВІКА 1963 ГОДА | ЦАНА 60 ГР.

ВІКТАР РУДЧЫК

Спі спакойна, ОРМО не спіць

На стале — раскінутыя газеты і кніжкі.

Гаспадар неахвотна адрывае змучаныя вочы ад старонак друку і, адвярнуўшы пасівелую галаву, вітае гасцей без энтузіязму.

— Бачыце, у мяне паслязаўтра экзамен, — як бы апраўдваючыся гаворыць ён пасля прывітання. — Хачу з падсобнікаў перайсці ў паравозныя машыністы. У Гайнаўцы пражыў я ўжо 35 год, але навукай мог заняцца толькі ў апошніх гадах. Спачатку, перад вайной, не было ўмоў, а потым, пасля вайны, не ў галаве была навука.

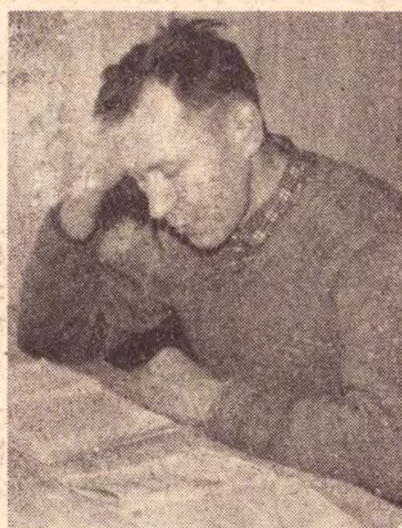
— Чаму?

— Замест кніжак прыйшлося зброю ўзяць у рукі ды абараняць парадак, які пасля 1944 года ўстанавіла ў нас народная ўлада.

Так, у баявой хроніцы першых пасляваенных гадоў павінна быць адведзена шмат месца дзейнасці гайнаўскай армоўскай арганізацыі. Налічвала яна тады звыш 300 асоб — адважных рабочых і сялян, якія сэрцам і ўласнай крывёю стаялі за здабычу народа. Адным з іх быў Леанард Буйко.

Быў... Не, гэта неўласцівае акрэсленне. «Адышлі тыя годы, адгрымелі паходы...», а Леанард Буйко далей астаўся актыўным членам гайнаўскай армоўскай арганізацыі. Больш. Зараз ён з'яўляецца камендантам гэтай арганізацыі.

Здарылася гэта чатыры гады таму. На весну 1959 года каменцы з гукам, з трэскам, песнямі ды гарэлкай, як наказвае стары звычай, праважалі аднавяскоўцаў у салдаты. Давязлі іх аж да самага цягніка. І тут урачыстае, бурлівае развітанне разлілося накшталт вулканічнага ўзрыва. Шумныя песні ўступілі месца сакавітым букецікам праклёнаў, а лірычныя сяброўскія развітальныя жэсты раптам набралі сілы жалезных удараў. Завязалася звычайная бойка, у час якой нажы ды гіры штораз паблісквалі на сонцы.

Зараз не зброя, а веды, вырашаюць справы. Тады Леанард Буйко — адзін з першых армоўцаў у Гайнаўцы — адставіў на бок свой аўтамат і ўзяўся за навуку.

На шчасце, якраз у той час праходзіў праз станцыю штабны вартаўнік парадку, міліцыянер Тадэуш Левандоўскі. Кінуўся ўціхамірваць раз'юшаных навабранцаў. І... папаў, як муха ў мурашнік.

Пасажыры цягніка, захоўваючы поўную нейтральнасць, з зацікаўленнем лічылі ўдары, якія атрымоўваў міліцыянер. А ён сам ледзь ужо бараніўся. І тады раптам пачуў каля сябе другую пару дапаможных рук. Гэта быў падсобнік машыніста, армовец Леанард Буйко. Тым жа цягніком ехаў ён да працы. Сарыентаваўшыся ў тым, што дзеецца, адразу паспяшыў на дапамогу міліцыянеру. Ніхто яго да гэтага не прымушаў. Мог жа спакойна, як другія пасажыры, любавацца ходам змагання навабранцаў з міліцыянерам, які адважыўся наводзіць парадак. Але закаранелае ў ім пачуццё парадку ды шчырае сэрца не дазволілі яму аставацца абыякавым. За яго прыкладам рушыў на дапамогу міліцыянеру другі армовец, чыгуначны касір Мікалай Беднарскі, а за ім і іншыя чыгуначнікі.

— Да працы на той раз я ўжо не паспеў, — успамінае таварыш Буйко. — Трэба было пайсці да лекара, каб зрабіць перавязку ран, якія атрымаў я ад хуліганаў. Іншым разам — было гэта летам 1961 года — вышаўшы, каб зайсці ў краму. Падыходжу я да чыгуначнага пераезду, а тут натоўп людзей і нейкая суматоха. Аказалася, што нейкі гарэлачнік за скандал у рэстаране папаў у рукі міліцыянера. Па дарозе ў камісарыят упаў

(Працяг на стар. 5)

МІХАСЬ МАШАРА

Кастусь Каліноўскі

(Урывак)

О лёхі!
Як цяжка чуць сябе між вамі
і знаць, што згінеш тут адзін
тады, як сонца над палямі,
прастору шыр і неба сінь.

Чаргой праходзяць успаміны
у сумных думках змагара:
— Не страшна згінуць...
Трэба — згіну.

Я знаю — гіну не дарма!
Паўстане край мой,
край любімы...
Яму я волю абвясціў.
Цябе, народ,
цябе, радзіма,
як я,
ніхто так не любіў.

І веру я,
што голас сына,
якога кат вядзе на крыж,
прайдзе, як гром, па ўсёй краіне
і ўскалыхне нямую ціш.

Няхай ты спіш яшчэ, народзе,
няхай пакутай і цямрой
твой кат у дзікім карагодзе
яшчэ глуміцца над табой.

Але ні гора, ні няволя,
што ў хаце сталі на папас,
не згасяць зор тваіх ніколі,
што ткуць твой шлях у прышлы час.

БЕЛАВЕЖА. Фота Г. Рагазінскі

М. КАНАПАЦКІ

ДЗВЕ СУСЕДСКІЯ МОВЫ

Вынікам амаль сямігадовай карпатлівай працы групы варшаўскіх мовазнаўцаў, узначаленых праф. А. Абрэмбскай-Яблонскай і праф. М. Бірылам, стаўся «Падручны польска-беларускі слоўнік». Выданы «Ведзай повшэхнай», складаючы 1.084 старонкі, слоўнік уяўляе сабою значны здабытак. Урэшце мы атрымалі рэч, якой недахоп балюча адчуваўся на працягу многіх, многіх год. Праўда, перад вайною з'явіўся ў Вільні малым тыражом слоўнік польска-беларускі і беларуска - польскі, здаецца, Францішка Грышкевіча, аднак малы яго аб'ём і перш за ўсё яго ў многіх адносінах устарэласць «выбілі з каляіны» гэтае ўжо даўняе выданне. Зараз жа трымаем у руках польска-беларускі слоўнік, які падыходзіць упрытык да нашых сучасных запатрабаванняў у самым шырокім сэнсе гэтага слова.

На каго ж разлічаны «Падручны польска - беларускі слоўнік»? Знаёмства з ім дазваляе адказаць на гэтае пытанне проста: разлічаны ён на самага шырокага чытача. І гэта добра. У будучыні можна будзе падумаць аб нейкіх вузкіх, спецыялістычных слоўніках, а зараз нам вельмі патрэбны слоўнік, дзе б знаходзілася агульнаўжывальная лексіка. І так, тут уключаны словы, пачэрпнутыя з размоўнага, нейтральнага і кніжнага стыляў сучаснай беларускай мовы. Укладальнікі слоўніка дапоўнілі яго пэўнай колькасцю, нязначнай зразумела, дыялектызмаў. Удзяляецца тут сур'ёзная ўвага і тэрмінам, пачэрпнутым з паасобных асноўных галін тэхнікі і навукі. Аб вартасці слоўчіка вырашаюць таксама змешчаныя ў ім фразеалагічныя і ўстойлівыя выражэнні ці нават паасобныя найбольш распаўсюджаныя прыказкі і прымаўкі. Напрыклад, пры назоўніку «госць» бачым вядомую прыказку «няпрошаны госць горш за татарына», а побач з загаловачным словам «каса» (kosa) — прыказка «найшла каса на камень».

Вельмі часта ў слоўніку пры загаловачным слове знойдзем адпаведнае ў сэнсавых і стылістычных адносінах слова або некалькі сінанімічных радоў. Гэта спрыяе глыбейшаму спазнанню значэння слова і значна змяншае небяспеку, што, напрыклад, падчас перакладу польскага тэксту на беларускую мову тое ці іншае слова будзе ўключана ў неўласцівым кантэксце. У гэтым выпадку маюць таксама сваю вагу прыгаданыя ў слоўніку сінонімы і амонімы — першыя розныя ў напісанні, але блізкія па значэнні, а другія падобныя ў напісанні і вымаўленні, аднак розныя па значэнні. Напрыклад, пры загаловачным слове «lapsus» маем адпаведныя беларускія сінонімы «ляпсус», «памылка», «абмоўка»; у выпадку ж амонімаў укладальнікі слоўніка лічылі карысным прыгадаць адпаведную колькасць слоў з сэнсавай разнавіднасцю, абазначаючы іх арабскімі лічбамі. Напрыклад, побач з назоўнікам «gościniec» маем: 1. гасцінец, бальшак, тракт і 2. гасцінец, падарунак. Каштоўнай рысай «Падручнага польска - беларускага слоўніка» з'яўляюцца ілюстрацыйныя прыклады, калі паасобныя словы могуць ужывацца ў розным значэнні. Вось загаловачнае слова «psi». Тут даюцца, у прыватнасці, такія прыклады: «za psie pieniądze» — «за бесцань»; «psie szczęście» — «сабачы лёс»; «to twój psi obowiązek» — «гэта твой абавязак!» Хаця ў апошнім выпадку, мабыць, беларускі пераклад не ўзнаўляе ўсяго значэння польская выслоўя, а клічны знак не

(Працяг на стар. 4)

СІРЫЯ І АРАБСКІ НАЦЫЯНАЛІЗМ

— Переварот у Сірыі ўяўляе сабою новы крок у напрамку аб'яднання арабаў на Блізкім Усходзе пад кіраўніцтвам прэзідэнта Насэра, — так заявіў адзін з заходніх карэспандэнтаў назаўтра пасля рэвалюцыі. І ён меў рацыю. Шматлікія факты сведчаць, што інспіратарам гэтых падзей з'яўляўся Каір. Так было і ў выпадку Йемена і Ірака.

Пераварот у Сірыі, таксама як і ў Іраку, быў вынікам дзейнасці т. зв. «Арабскай сацыялістычнай Партыі адраджэння», якую ўзначальвае староннік панаравізма Афляк. Хаця гэта партыя і называецца «сацыялістычнай», аднак з праўдзівым сацыялізмам яна нічога супольнага не мае. Асноўнай мэтай з'яўляецца тут узніманне арабскага нацыяналізму і яго пераўтварэнне ў шавінізм. Аб гэтым можам пераканацца на падставе месячнага кіраўніцтва ў Іраку «Арабскай сацыялістычнай Партыі адраджэння». Тут растаптаны асноўныя дэмакратычныя правы, а прагрэсіўныя дзеячы, асабліва камуністы, падвяргаюцца расстрэлам. Прыкладам такіх жудасных праследванняў з'яўляецца сама Арабская Аб'яднаная Рэспубліка, у якой мучацца ў самых цяжкіх турэмных умовах нават радавыя члены кампартыі. Гэта прывяло ўжо да смерці 5 тысяч камуністаў. Яны не вытрымалі ўсіх жахаў зняволення.

Зараз можам тое самае прадбачыць у Сірыі. Аб гэтым судзім на аснове складу новага ўраду, у якім большасць пасад займаюць члены гэтай «сацыялістычнай» партыі. Напрыклад, прэм'ерам і міністрам замежных спраў з'яўляецца адзін з яе заснавальнікаў Салях Бітар. Гэты палітык быў гарачым прыхільнікам уніі Сірыі з Егіптам яшчэ ў 1958 годзе. Насэр паклікаў яго нават на пасаду міністра ў супольным урадзе Аб'яднанай Арабскай Рэспублікі. І хаця ў канцы 1959 года Бітар адмовіўся ад гэтай пасады, аднак неўзабаве вярнуўся да сваіх панафрыканскіх палітычных канцэпцый. Цяпер апынуўся ён ва ўлонні адзінства, нібы блудны сын.

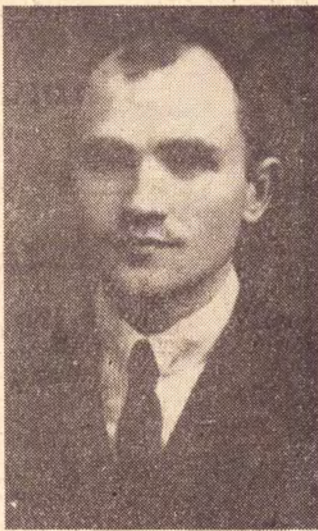
Акрамя Бітара і некалькіх другіх міністраў з гэтай «сацыялістычнай» партыі, вылучаецца пранасэраўскай пазіцыяй генерал Атасі, які ўзначальвае сірыйскую армію. Гэты факт паказвае на сільныя ў ёй нацыяналістычныя настроі.

Аднак мы б аказаліся наіўнымі, калі б верылі ў нейкае адзінства арабаў. Гісторыя дае нам нямала прыкладаў, што адзінства, пабудаванае на рэлігійных і гістарычных вузах, доўга не трывае. Раней ці пазней у арабскім свеце павінна дайсці да канфліктаў паміж нацыянальнымі групамі развіваючайся буржуазіі. Сумняваемся, ці ў будучыні іракская ці сірыйская буржуазія захацела б падпарадкавацца больш шматлікай і сільнейшай егіпецкай буржуазіі.

Пакуль што ва ўсім арабскім свеце дамінуюць тэндэнцыі да адзінства, якія абапіраюцца на прыпамінанні колішняй магутнасці дзяржавы мусульманскіх арабаў. Калі б мы хацелі ў гэтых намаганнях знайсці нейкую станоўчую рысу, дык ёю з'яўляецца хіба толькі наступленне супроць феадалізма. Пасля перавароту ў Сірыі можна меркаваць, што лічанымі застаюцца гадзіны панавання двух апошніх каралёў, звязаных з заходнім імперыялізмам — у Іарданіі і Саўдаўскай Аравіі. Сумняваемся, каб штыкі і долары англасаксаў за нафту памаглі ператрываць гэтым феадалам.

УЛ. ЛАЗІНСКІ

МАКСІМ ГАРЭЦКІ

Сёлета спаўняецца 70 год ад дня нараджэння (19 лютага 1893 г.) і 24 гады ад дня смерці (20 сакавіка 1939 г.) М. Гарэцкага, выдатнага беларускага пісьменніка, гісторыка беларускай літаратуры, крытыка, педагога, публіцыста.

Пісьменнік пакінуў у спадчыне нашчадкам у прыгожай літаратурнай форме залаты фонд сваіх думак і разваг, праблем і ідэй, сёння яшчэ жыццёвых і актуальных...

Мы, на жаль, не ўсё яшчэ ведаем, што ўваходзіць у літаратурную і навуковую спадчыну пісьменніка. Толькі нядаўна стала вядома, што ў рукапісным фондзе Бібліятэкі Акадэміі навук Літоўскай ССР знаходзіцца рукапіс значнага твору М. Гарэцкага — «Віленскія камунары». Твор падпісаны псеўданімам «Мацей Мышка». Стала таксама нядаўна вядома, што радня Гарэцкага мае ў сябе рукапіс таго ж самага твору, але на рускай мове пад зменeным загалоўкам «Виленские воспоминания», падпісанага таксама Мацей Мышка. Апрача таго, радня мае велізарны том рукапісаў — матэрыялаў для новага капітальнага твору «Камароўская хроніка», падпісанага таксама Мацей Мышка. А як цвердзіць беларускі пісьменнік Нічыпар Чарнушэвіч, які разам з Гарэцкім адбываў ссылку ў г. Вятцы, Гарэцкі меў напісаны твор на гістарычную тэму, не звязаную з Беларуссю...

Паводле спісаў твораў, уложаных самым пісьменнікам, выглядае, што пісьменнік напісаў звыш 70-ці пазіцый, у гэтым некалькі дзесяткаў апавяданняў, некалькі аповесцей, знамянітую «Гісторыю беларускай літаратуры», «Хрэстаматыю беларускай літаратуры», выпісы з беларускай літаратуры і іншыя навуковыя працы, дзесяткі і сотні публіцыстычных артыкулаў.

Літаратурная і навуковая спадчына М. Гарэцкага, на жаль, дагэтуль належным чынам не вывучана. У сваім часе на асобныя літаратурныя творы, калі яны паяўляліся ў друку, былі пісаныя і друкаваныя рэцэнзіі, крытычныя артыкулы. Усё гэта параскідана па газетах, часопісах і сёння ўсё гэта — бібліяграфічная рэдкасць, так як і самыя творы пісьменніка.

Творы пісьменніка, розныя па жанру, арыгінальныя па сваёй літаратурнай форме і стылю, дыхаюць жыццёвай праўдай, шчырасцю і народнасцю. Ужо першы, самы ранні зборнік апавяданняў пісьменніка, выдадзены ў Вільні ў 1914 годзе, паказвае, што ў асобе Максіма Гарэцкага прышоў у беларускую літаратуру арыгінальны, таленавіты пісьменнік.

Асноўнымі пытаннямі і заданнямі беларускай літаратуры ў дакастрычніцкім перыядзе былі: сацыяльнае і нацыянальнае вызваленне беларускага народа ад прыгнёту памешчыкаў і капіталістаў, ад самадзяржаўнага рэжыму рускіх цароў; замацаванне і развіццё ў беларускім народзе нацыянальнай самасвядомасці, і разам з гэтым пачуцця нацыянальнай і сацыяльна - класавай годнасці.

Беларускія пісьменнікі-патрыёты таго перыяду ў сваіх творах выконвалі свае высакародныя заданні. Рабіў гэта і Максім Гарэцкі. Пісьмен-

(Працяг на стар. 4)

Хроніка БГКТ

■ 6 сакавіка адбылося пасяджэнне Гайнаўскага аддзела БГКТ супольна з актывам гарадскога гуртка. Абмяркоўваліся справы, звязаныя са справаздачна-выбарчай канферэнцыяй аддзела: вызначана дата канферэнцыі на 21 красавіка, выбрана камісія да апрацавання дакладу, пастаноўлена правесці справаздачна - выбарчыя сходы ва ўсіх гуртках, на якіх выбраны дэлегаты на канферэнцыю.

■ 10 сакавіка Гайнаўскім аддзелам БГКТ была склікана нарада кіраўнікоў мастацкіх гурткоў, на якой галоўнай тэмай была падрыхтоўка да павятовага агляду гурткоў самадзейнасці БГКТ.

Да павятовага агляду мастацкай самадзейнасці БГКТ рыхтуецца на Гайнаўшчыне 7 мастацкіх калектываў.

■ 10 сакавіка адбыўся ў Мілейчыцах павятовы агляд мастацкай самадзейнасці БГКТ Сямяціцкага павета. У аглядзе ўзялі ўдзел самадзейнікі з Семіхоч, Рагачоў, Вычулак і Вулькі Нурэцкай. Першае месца заняў гурток БГКТ з Семіхоч, які выступіў з камедыяй «Міхалка».

■ Нядаўна адбыўся справаздачна-выбарчы сход гуртка БГКТ у Войшках. На сходзе прынята 8 асоб у члены БГКТ.

■ На справаздачна - выбарчым сходзе гуртка БГКТ у Дзяніскаx усе члены аплацілі складчыны за 1963 год.

■ Гурток БГКТ у Кнаразах падрыхтаваў п'есу «Мікітаў лапаць» і выступаў з ёю ў сваёй і суседніх вёсках.

■ Самадзейнікі гуртка БГКТ у Леўках выступалі на сцэне сваёй школы з пастаноўкай «Хто прыйшоў ноччу».

■ Нядаўна пасля справаздачна - выбарчага схода гуртка БГКТ у Рыбалах адбылася вельмі ўданая вечарына.

■ Самадзейнікі гуртка БГКТ з Плёсак выязджалі нядаўна ў Беластоцкі павет у вёску Дарожкі з п'есай «Мікітаў лапаць».

■ Гурток БГКТ у Локніцы выступаў нядаўна на школьнай сцэне сваёй вёскі з пастаноўкамі «Пінская шляхта» і «Як я быў лекарам».

Спорт

У мінулым тыдні ўвагу спартыўнай грамадскасці прыкаваў сусветны чэмпіянат па хакею ў Швецыі. Ім зоймемся за тыдзень, цяпер адзначым толькі, што першыя гульні прайшлі без неспадзянак. Затым традыцыйны мемарыял Браніслава Чэха ў Закапаным. Тут асаблівай увагі заслугоўваюць скачкі з трампліна. Маладыя правялі ўдачную атаку на пазіцыі старэйшых. Польскі юніёр Юзэф Пшыбыла пасля заўзятай барацьбы ўступіў першынства толькі алімпійскаму чэмпіёну Рэкнагелю (ГДР).

У мінулую нядзелю закончыўся чэмпіянат краіны па баскетболу. Чэмпіёнам краіны стала варшаўская Легія. Другое месца заняў уроцлаўскі Слёнск.

Варта адзначыць таксама акруговы чэмпіянат па боксу беластоцкіх юніёраў. На жаль, новых талентаў на ім не выявілася. Выйгралі фаварыты.

І ўрэшце, вышэйшае дасягненне СССР для раўнінных каткоў установіў мінскі скараход Элуард Матусевіч. На ўсесаюзным першынстве таварыства «Дынама» ў Свярдлоўску ён набраў у суме мнагаборства 185,463 ачка. Дарэчы, адзначым, што Эдуард Матусевіч на адбыўшымся нядаўна чэмпіянаце свету ў Японіі заняў 13 месца (быў другі з пяці савецкіх скараходаў), набраўшы 183,743 ачка.

Гэта тыпова зімнія дысцыпліны. А што чуваць у летніх? Адбыўся чвэрцьфінал на кубок краіны па футболу. Выйгралі сілезскія каманды, і далейшы лёс кубка з'яўляецца цяпер сямейнай справай сілезцаў.

Хутка пачнецца футбольны чэмпіянат. Да яго ўзмоцненымі тэмпамі рыхтуюцца ўсе нашы каманды. У СССР пачнецца ён пазней, але і там ужо наступае футбольная ліхаманка. Першы і другі эшалоны згрупаваны на поўдні. Ідуць кантрольныя гульні. У іх мінскае «Дынама» выйграла 1:0 з маскоўскім ЦСКА. Навічок «А» класа гомельскі «Лакаматыў» першыя кантрольныя сустрэчы правёў таксама ўдачна.

Аут

ХТО ПРЫБЫЎ У ОСТБУРГ

У адзінаццаць гадзін дня лабараторыя, якая праводзіла па заданні абверштэле аналіз знойдзеных у лесе парашутаў, дала заключэнне: шоўк савецкага вырабу.

У сярэдзіне дня аператыўныя групы абвера закончылі даследванне раёна, дзе былі знойдзены парашуты. Пошукі вынікаў не далі. У ліку дапытаных быў патрульны, які затрымаў Ланге і Аскера каля вакзала. Аб сваёй начной сустрэчы салдат нічога не сказаў, баючыся, што яму нагарыць. Аднак пасля ён па сакрэту расказаў аб усім свайму сябру. Той аказаўся асведаміцелем армейскай контрразведкі і неадкладна данёс абверафіцэру, у якога быў на сувязі.

Патрульнага арыштавалі. Ён выявіў: адзін з сустрэтых ноччу вайсковых гаварыў аб зенітнай ба-

73

тарэі на ўскраіне лесу, сцвярджаючы, што ідзе адтуль.

Неадкладна дапыталі камандзіра батарэі. Ён заявіў, што ў гэтым часе ні адзін салдат ці афіцэр не пакідалі агнявой пазіцыі.

Устанавіўшы ўсё гэта, шэф абвера штандартэнфюрэр Больм выклікаў памочніка, штурмбанфюрэра Бруна Бекера.

— Ну, дакладвайце, — сказаў Больм.

— Вы маеце на ўвазе справу з парашутамі?

— Так, Бекер, што ж іншае? Парашутаў было тры. Шукаць трэба траіх?

— Адзін ці два парашуты маглі быць грузавымі.

— Рацыя. Вось і патрульны сказаў: ноччу з лесу выйшлі двое. Аднак ніхто не паручыцца, што не прыляцелі трое. Шукаць траіх, Бекер!

Штурмбанфюрэр нахіліў галаву ў знак таго, што згодны з шэфам. Аднак у рэчаіснасці ён прытрымліваўся іншай думкі. Прызямліцца ноччу ў незнаёмым лесе і ноччу ж ісці на станцыю — гэта было надта рызыкоўна, наўрад ці пайшлі б на такую рызыку варожыя разведчыкі.

— Усё гэта добра, — сказаў ён, — калі толькі тыя салдаты сапраўды былі парашутысты... Яны схлусілі, сказаўшы, што ідуць з батарэі. Але ці гэта доказ? Ці ж іншыя салдаты, на іх месцы, не рабілі б таксама. Іх адказ мог быць падыктаваны імкненнем адвязацца ад доўгай праверкі і не спазніцца на поезд. Я навёў даведку: у той дзень з навакольных часцей звольнена ў водпуск звыш дзесятка людзей... Зразумела, салдат, якія прыбылі ў

74

Остбург учора і сёння, мы праверым. І я сказаў аб сваіх сумненнях толькі таму, каб мы не абмежаваліся пошукамі гэтых двух...

— Так, — сказаў Больм. — Аднак пры ўсіх абставінах гэта не тыя, каго мы чакаем...

— Чаму?

— Таму што госці павінны быць з Карлслуста, а гэта ўсяго паўтараста кіламетраў, і ні адзін разумны чалавек не стане пакрываць такую адлегласць на самалёце.

— А калі яны проста з усходу? Што, калі адзін з іх той самы?..

— Георг Хоман?

— Так!

— Гэта было б надта вялікай удачай!

— Але чаму яна не мела б быць? Успомніце, што нам каштавала гэта аперацыя!..

— Труд быў велізарны, — уздыхнуў Больм.

— І калі адзін з іх перабежчык Хоман, то ім не абмінуць «Зялёнага».

— Стоп! — Больм устаў. — Зараз жа звязацца з «Зялёным»!

— Усё ўжо зроблена, — усміхнуўся Бекер. — Сустрэча адбудзецца сёння.

Вярнуўшыся да сябе, Бекер выклікаў штурмфюрэра Адольфа Тропа і загадаў, каб ён заняўся парашутыстамі.

У абвер даставілі спісак асоб, якія прыбылі ў горад за апошнія двое сутак. Бекер і Троп праглядзелі іх без асаблівай цікавасці. У глыбіні душы яны не верылі, што тыя, кім яны цікавяцца, бу-

75

З 1000-ГАДОВАЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАСТОЦКАЙ ЗЯМЛІ

«... наутрея же востав и виде множество бежащих от безбожных татар...»

Іпацеўскі летапіс, запіс пад 1240 год.

Лета 1240 года.

НАВАЛА

Крэпасць нястомна гудзела наўсцяж усю кароткую ліпеньскую ноч. Князі пінскі і слуцкі, што са сваімі сем'ямі і дружынамі ўцякалі перад татарамі і адзін дзень адпачывалі ў Драгічыне, як толькі змеркалася ціхачом выехалі з крэпасці.

— Нашыя гарады каменныя нашэсця не вытрымалі, дык Драгічыну і падаўну ад паганых не абараніцца, — маўлялі яны і падаліся на захад, у землю мазаўшан.

Пачуўшы тое, сёй-той з драгічынцаў таксама цішком высунуўся з-за брамы крэпасці і спяшаўся ў лясныя і балотныя нетры, каб там шукаць схоўку. Але большасць, прыгнаўшы пераможныя сядзенні ў крэпасці, калі на драгічынскую зямлю нападалі ятвягі, засталася ў горадзе.

Раніца мела быць пагоднай і ціхаю. Драгічынская крэпасць патанала ў тумане і расплывалася па аколіцы дыме ад спаленых пасадаў.

Працавітая і трывожная ноч змарыла людзей. Прыткнуўшыся галовамі да вузлоў з хатнім дабыткам, драмалі сяляне і рамеснікі. Толькі дружыннікі зорка сачылі са сцен крэпасці за наваколлем.

Ранішняя імгла паволі радзела і рассявалася. Крывава - вогненная зарніца разгаралася за зуб-

(Працяг на стар. 4)

* * *

— Чорнаю хмараю валяцца паганыя... Ні спасу ад іх, ні схову нізкага, — асіпла выдушыў з сябе дружыннік князя лінскага і прагна пацягнуў дрыжачыя рукі да каўша з вадою. Прыткнуўшы пасудзіну да спечаных смагаю вуснаў: вострыя і выдатны адамаў яблык захадзіў па яго абветранай жылістай шыі.

Натоўп руднікаў, дзяноў, гарбароў панурыўшыся маўчаў. З трывогаю ў вачах сачыў за дружыннікам. Чакаў, пакуль той утоліць смагу і яшчэ што-небудзь скажа аб злым і магутным ворагу, які з усходу хлынуў цьмою на зямлю рускую.

Дружыннік, адарваўшы ўрэшце ад вуснаў коўш, схіліўся, каб паставіць пасудзіну на калодзе, і снапом зваліўся натоўпу пад ногі. Людзі кінуліся да яго, намагаючыся падняць на ногі, але, пачуўшы здараненны хроп абяссіленага воя, ціхачом падаліся разам з магутным целам пад паветку. Асцярожна апусцілі яго на апончу і ў паасобку разбрыліся па драгічынскіх пасадах.

На чутку аб набліжэнні няведамага і страшнага ворага Драгічын анямеў.

Раптоўна заглох стук молатаў у рудніх, спыніліся ганчарныя колы, замоўк шматязычны бужанскі бераг, на які прыбывалі чужаземныя купцы. У пасады пацягнуліся з пашы статкі былда і авечак.

Ліпнёвае сонца пражыла астракольныя дубовыя сцены крэпасці. Зазялі ў сонечных праменях вузенькія шыбіны ў доме князеўскага пасадніка, што з надбужанскай гары старажыў наваколле. Рамесніцкія пасады ластаўчынымі гнёздамі прытуліліся да сцен крэпасці. Толькі Буг плавіўся ў праменнях сонца візантыйскім, сінім з пераліваміі, шклом і шарахцеў лянівай хваляю ў прыбярэжных каменьчыках.

І ў момант усё, што жывое, кінулася да ракі і крэпасной брамы.

Заусёды паважныя і ўдумлівыя ганзейскія купцы з далёкага Гданьска, падкасаўшы доўгія полы адзежы, памкнуліся да сваіх лодак і віціну. У поспеху сталі забіраць свае тавары з апусцелага торгу. Зазіхацела і заляскала зброя, падаючы ў нутро лодак, паляцелі штурма скуранныя мяхі з баброжымі, мядзвежымі, куніцынымі футрамі; глуха застукалі аб высмаляваныя сценкі звалкі дарагіх нямецкіх тканей.Судна за суднам выплывала на сярэдзіну ракі і знікала за паваротам.

Чужаземныя майстрызбройнікі, што здаўна жылі ў Драгічыне ў Нямецкім пасадзе, гацілі свае чоўны дамовым скарбам, з бярвення вязалі плыты, і, адштурхнуўшыся вяслом ад драгічынскага берага, падаваліся ўніз па рацэ, каб як мага хутчэй быць далёка ад мясціны, над якой навісла смяротная пагроза.

На астракольных крэпасных сценах ужо кіпела работа. Дружыннікі, рамеснікі і сяляне, што згрудзіліся пад апеку ўмацаванняў, варылі смалу, падправлялі сцены, укочвалі на іх бярвенне і камені. Над палпаленымі самімі гаспадарамі рамесніцкімі пасадамі шугала полымя.

У ПІРАЖКАХ

Настаўнікі з Піражкоў, Галіна Вакуліцкая, Яўген Чабан і Яніна Рашкоўская.

Вестка аб тым, што моладзь Піражкоў рыхтуецца да мастацкіх выступленняў, хутка разышлася сярод аднавяскоўцаў і сярод моладзі з суседніх вёсак. Яна дайшла і да тых піражкоўцаў, якія даўно ўжо не жывуць у сваёй вёсцы. Не гледзячы на вялікі лютаўскі мароз, завейку, і ў сувязі з гэтым на цяжкі даезд, прыехала шмат людзей з Беластока.

*

Школа перапоўнена людзьмі. Да моладзі звяртаецца з прамоваю вядомы на Сакольшчыне энтузіяст песні 63-гадовы дзядзя Яша Куршэль з Сукавіч. Пасля паяўляюцца на сцэне самадзейнікі. П'еса Янкі Купалы «Прымакі» захапляе ўсіх прысутных. Артысты - самадзейнікі добра выконваюць свае ролі, дасягаюць высокага мастацкага ўзроўня. Прыемна кіраўніку школы Яўгену Чабану і ўсім мясцовым настаўнікам, якія шмат папрацавалі з моладдзю падчас падрыхтоўкі пастаноўкі. Задаволены яны ўсміхаюцца. Удалося ім арганізаваць культурны адпачынак, што садзейнічае развіццю прыгожага ў моладзі.

Прысутныя цёпла прынялі таксама выступленне салістаў Люды Міхневіч і Валодзі Алекшы. Трэба падкрэсліць, што Валодзя Алекша працуе ў Бухвалове, але ён залічваецца да мастацкага калектыву ў Піражках.

*

Пад музыку Генадзя Снарскага і Арнольда Дудзінскага кружацца пары. І хоць цеснавата, але ўсім прыемна. Прыемна таму, што ўсе культурна гуляюць, што няма п'яных, няма «задзёраў». І гэта залічваецца да найбольшых дасягненняў, таму што ў мінулым кожная забава была аказіяй да сварак, да пабоек, да праяўлення многімі кавалерамі свайго «я».

*

Традыцыйная супольная вячэра самадзейнікаў з настаўнікамі і з запрошанымі госцьмі. На сталах многа смачнай ежы. Кароткая прамова кіраўніка школы Яўгена Чабана, прадстаўніка моладзі Аліка Алекшы, і вядома, дзядзі Яшы. Пасля гучаць песні. Атмасфера цёплая, прыемная. Па вячэры ўсе ідуць на забаву, якая працягваецца аж да раніцы.

М. Хмялеўскі

Удзельнікі мастацкага калектыву.

дуць рэгістраваць сваё з'яўленне ў Остбургу.

Зацікавілі Бекера два салдаты, якія прыехалі ранішнім поездам. Кантрольны пост на вакзале, звычайна, не запісаў іх прозвішчы, але запомніў, што такія былі. Ні той ні другі не з'явіліся ў камендатуру.

— Чаму? — спытаў Бекер.

Торп паціснуў плячыма.

— Ці мала што? Мо', сядзяць недзе і п'юць, а заўтра з'явяцца.

Бекер адлажыў спіскі, вырашыўшы вярнуцца да іх пасля.

КАТАСТРОФА?

З таго моманту, як Лізель адправілася на пошукі Ота Шталекера, прайшла гадзіна. Чакаючы яе, Аскер лёг на дыванчык і адпачываў. З свядомасці аднаўлялася ўсё тое, што абрушылася на іх з першых жа мінут знаходжання ў Остбургу — увесь ланцуг нечаканых ускладненняў, нарушыўшых планы, якія, здавалася, былі складзены так дакладна.

Але вось па гравію дарожкі зашургэлі крокі. Шчоўкнуў замок. Мужчыны падняліся насустрач Лізель.

— Усё добра, — сказала жанчына. — Ота быў вельмі здзіўлены і ўцешаны.

— Прыдзе сёння?

— Ён канчае працу ў пяць. З'явіцца проста з заводу.

Неўзабаве ўсе трое сядзелі за сталом. Лізель разліла суп, прынесла графін з кілішкамі. Яна разліла гарэлку. Герберт здзіўлена глядзеў на жонку: яна ніколі не піла гарэлкі.

— Сёння я вып'ю з вамі... — сказала яна. — Я не магу не выпіць, Герберт. Я б хацела, каб гэты дзень...

Лізель не дагаварыла. Раптам яна апусціла галаву на рукі, гістэрычна заплакала. Пачаўся моцны нервовы прыпадак: адбіліся бяссонныя ночы ў схованшчы і прыезд мужа, якога яна ўжо аплаквала, лічачы загінуўшым.

Герберт кінуўся да жонкі, падхапіў яе на рукі, аднёс на ложак.

Аскер выйшаў у калідор, прычыніў за сабою дзверы.

Лізель плакала ўсё галасней. З пакою выбег Герберт.

— Уміраe! — прахрыпеў ён, вочы закаціла, пена з роту!.. Трэба лекара. Тэлефон за вуглом!

І, перш чым Аскер паспеў што сказаць, кінуўся прэч з хаты.

— Стой, — крыкнуў Аскер, — пайду я!

Але Ланге не чуў. Ён быццам звар'яцеў.

А Лізель крычала і кідалася ў ложку. Аскер бездапаможна стаяў над ёй. Сцяміўшы, збегаў да ўмывальніка, прынёс змочаны ў вадзе ручнік, паклаў ёй на лоб. Затым адшукаў у шафе валер'янку, накапаў у кубак і прымусіў Лізель выпіць.

Прайшло некалькі мінут. Жанчына пачала супакойвацца.

...Чвэрць гадзіны мінула, а Герберта няма.

У Аскера раптам заныла ў грудзях. Дзе ён? Чаму затрымаўся?

Выйшаўшы з пакою, Аскер усхвалявана захадзіў па калідоры.

У доме стаяла цішыня, якую перарывалі толькі рэдкія ўсхліпванні Лізель. Аскер памуляўся, непаслухмянымі пальцамі дастаў цыгарэту, запаліў запалку.

Яшчэ мінут пяць прайшло. Цяпер Аскер ужо не сумняваўся: нешта здарылася. Трэба ўцякаць, пакуль не позна!

Але мінута праходзіла за мінутай, а ён усё стаяў і не мог рушыцца з месца: яшчэ тлела нейкая надзея...

За акном пачуліся галасы. Аскер крыху адсунуў занавеску. Да дому памалу, цеснай групай набліжалася некалькі мужчын; здавалася, яны нешта нясуць.

— Сюды, — сказаў адзін з іх. — Я бачыў, ён выскачыў з гэтага дому.

У Аскера кальнула ў сэрцы. Лоб яго закрэў. У дзверы пастукалі.

— Хто там? — спытаў ён і не пазнаў уласнага голасу.

— Адчыніце, здарылася няшчасце.

Аскер рвануў дзверы, рвануў яшчэ і яшчэ. Зразумеўшы, што яны замкнёны, намацаў і з грукатам адсунуў засаўку. Дзверы адчыніліся. Чацвёра мужчын трымалі на руках Герберта Ланге — не-

(Працяг на стар. 4)

Максім Гарэцкі

(Працяг са стар. 2)

нік - рэаліст у сваіх мастацкіх творах прадставіў жыццё і імкненні беларускага народа. Яго творы таго перыяду — гэта яркія і літаратурна - мастацкія дакументы, жывыя ілюстрацыі сацыяльнага і нацыянальнага цярпення беларусаў, жывыя, яркія карціны жыцця і быту народа.

Значны лік твораў напісаў пісьменнік у паслякастрычніцкім, савецкім перыядзе. Асаблівую цікавасць мы праяўляем да «Віленскіх камунараў», аповесці, напісанай на віленскім матэрыяле і закончанай у 1932 годзе у г. Вятцы.

Пісьменнік тут паставіў сабе за заданне адлюстраваць жыццё гарадскога насельніцтва ў класавых узаемаадносінах, а галоўнае, адлюстраваць палітычныя і рэвалюцыйныя імкненні рабочых, рамеснікаў і іншых нізавых слаёў гарадскога насельніцтва г. Вільні. Гэта азначае, што пісьменнік у тэматычных адносінах уступіў на новы шлях... Яго хвалявала і займала рэвалюцыйная тэма... У аповесці «Віленскія камунары» апісана жыццё віленскага пралетарыята, прадстаўлены рэвалюцыйны рух, барацьба віленскіх рабочых за звяржэнне самадзяржаўнай улады ў перыяд рэвалюцыі 1905 г., пазней і — самае галоўнае ў творы — барацьба ў 1918 г. за савецкую уладу.

У творы ярка і канкрэтна, на жыццёвым і гістарычна праўдзівым матэрыяле, выражана ідэя дружбы і супрацоўніцтва паміж прадстаўнікамі розных нацыянальнасцей горада. У творы праўдзіва і точна паказаны палітычныя сілы, іх узаемаадносіны і барацьба. Моцныя ўражанні робяць на чытача тыя месцы, дзе аўтар апісвае цярпенне насельніцтва горада ад голаду і недаядання ў перыяд нямецкай акупацыі падчас першай сусветнай вайны. Амаральная, антынародная і антыграмадская палітыка грабежніцтва, рэквізіта, усякага роду здзекванні і паняверхі над насельніцтвам з боку кайзераўскай ваеншчыны знайшла ў творы яркае і моцнае асуджэнне.

Многія персанажы твору сапраўды жылі, працавалі, бралі ўдзел у грамадска - палітычным і культурным жыцці горада. Пісьменнік даў цэлую галерэю персанажаў, выпісаў іх эскізныя партрэты, характэрныя рысы, іх ідэйны воблік і светапогляды. Надзвычай цікавыя ў творы карціны, у якіх прадстаўлена рэвалюцыйная дзейнасць віленскіх камунараў, карціны, у якіх адлюстравана барацьба за савецкую ўладу ў Літве ў пераломныя 1918—1919 гады.

ІВАН ШУТОВІЧ

Аб папяросным дыме

У кнігарні нядаўна з'явілася брашурка «Ці і як адзвычаіцца ад курэння». З гэтай брашуркі даведаемся, што ў Польшчы выкурываецца штогод каля 47 мільярдаў папярос на суму 7 мільярдаў злотых. Значыць, 7 мільярдаў злотых ідзе ў нас з дымам, затруваючы здароўе нам і нашым бліжнім. Гэта афіцыяльныя статыстычныя даныя. А колькі яшчэ людзей у нас курыць самасейку!

Аб шкодзе курэння пішацца ў апошні час вельмі многа, але мяне цікавіць справа шкоднасці курэння для некурачых. Некаторыя можа ўсміхнуцца на такую пастаноўку пытання: як гэта можа курэнне шкодзіць некурачым? Вось пра гэта і хачу сказаць. У гарадах існуюць нейкія нормы таварыскага сужыцця. Напр. курачы не закурыць у чужым памяшканні, не атрымаўшы на гэта дазволу гаспадара. У дзяржаўных установах вывешваюцца вывескі «курыць забараняецца», а ў цягніках ёсць вагоны для некурачых.

На вёсцы нічога гэтага няма. І нават каб каму шкодзіў папяросны дым, ён не вывесіць у сябе ў хаце «курыць забаронена». Суседзі засмяюць. І вось на вёсках у нас прынята так. Прыходзіць добры сусед за патрэбаю ці так пасядзець, пагутарыць і ў першую чаргу дастае папяросу і спрабуе частаваць некурачага гаспадара. Гаспадар з-за далікатнасці не забараняе курыць у сваёй хаце.

Гэты сусед пасядзіць у хаце гадзіну — дзве, скурыць каля дзесятка папярос і адыходзіць, прасячы прабачэння, што даўжэй пасядзець не можа.

Хаты на вёсцы пераважна нізкія і сырыя, бо не заўсёды ёсць адпаведнае паліва. Не ветрацца, бо холадна. Пасля такога візіта і дзеці, непрызвычаеныя да дыму, скардзяцца на боль галавы, і з гаспадыні часам вырве ўсё «ад дзесятага дня», ды і гаспадару гэты дым не надта ў смак.

Дзіўна выглядае той факт, што сёння, калі на вёсцы цяжка знайсці сям'ю, якая б не выпісвала адзін або два часопісы, калі большасць вёсак радыёфікавана і электрыфікавана, калі лампавы радыёпрыёмнік з'яўляецца на вёсцы чымсьці неабходным — культура штодзённага жыцця вельмі павольна ўваходзіць у вясковы быт.

Што курэнне шкоднае, цяпер гэта ўжо бясспорны факт. І гэта ўсе добра ведаюць. І калі каму цяжка адзвычаіцца ад гэтага згубнага налогу, хай першым яго крокам у барацьбе з курэннем будзе пашанаванне здароўя сваіх сяброў і бліжніх.

К. Пэтэльскі
Крушыняны

ДЗВЕ СУСЕДСКІЯ МОВЫ

(Працяг са стар. 1)

спрошчвае справы. Ці часам не рызыкоўным і выклікаючым разгубленасць у чытача, які ўпершыню сутыкаецца з беларускай мовай, будзе наступны пераклад загаловачнага слова — «belfer» — «настаўнік». Калі чытач даведаецца, што польскаму слову «nauczyciel» адпавядае таксама «настаўнік», дык узнікне ў яго няўпэўненасць. Трэба было б падшукаць у беларускай мове адпаведнае з сэнсавай нагрузкай слова. Здаецца, у Беларусі называюць настаўніцу з пэўным, зразумела, адценнем зняважлівасці «учылкай». У беларускіх дзяцей ў Польшчы няма ніякага беларускага адпаведніка слова «belfer».

У «Падручным польска-беларускім слоўніку» знойдзем неабходныя граматычныя ўказанні. Тут, як правіла, назоўнікі даюцца ў назоўным і родным склонах адзіночнага ліку. Гэта вельмі добра, таму што ў выпадку назоўнікаў мужчынскага роду канчатак роднага склону адзіночнага ліку бывае на -у і -а. Дзеясловы маюць тут формы з канчаткам першай і другой асобы адзіночнага ліку цяперашняга часу. Ды ў слоўніку шмат другіх граматычных указанняў, даючых магчымасць чытачу спазнаць па меры магчымасці хаця б некаторыя «небяспечныя» месцы беларускага правапісу і вымаўлення. У апошнім выпадку добрую паслугу робіць расстаноўка акцэнтаў над націскнымі галоснымі. Зразумела, што ў словах з літарай -ё- націску не знойдзем, таму што гэтая літара заўсёды паказвае месца націску.

У слоўнік уключаны дадатак, ахопліваючы сабою важнейшыя геаграфічныя назвы. Аднак яго вартасць зніжае ўстарэлы час ад часу выступаючы тут правапіс. Як вядома, у 1957 годзе ў Беларускай ССР была прынята спецыяльная пастанова «Аб удакладненні і частковых зменах існуючага беларускага правапісу». Такім чынам страціў сваю вартасць у паасобных выпадках апублікаваны ў 1934 годзе «Правапіс беларускай мовы». У слоўніку гэтыя змены не ўлічваюцца. Тут амаль усюды пададзены назвы згодна са старым зводам правіл, напрыклад, Іянічнае мора, Рыо-дэ-Жанейро, Владзівасток і г.д. Заглянем тады ў «Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі», выданыя ў Мінску ў 1959 годзе. У іх, у першай частцы, адносна правапісу галосных знаходзім наступнае паясненне (стар. 24—25): «Калі злучэнні «іо», «йо» вымаўляюцца (у беларускай мове) як два склады, тады яны на пісьме абазначаюцца: ...У пачатку слова — літарамі «іо» пад націскам і «іа» не пад націскам, напрыклад; іон, іонны, іог, Іосіф; Іанічнае мора, іанійцы, іанізацыя, Іакагама...» Нас павінна таксама зацікавіць справа галоснага «о» у ненаціскных складах. Як указвае новае правіла (стар. 19), гук «о» м. інш. у ненаціскных складах на канцы нязменных слоў передаецца праз «а», напрыклад, Чыкага, Конга, ну і паслядоўна Рыо-дэ-Жанейра. У чытача неўразуменне выкліча выступаючая ў слоўніку назва горада «Частахоў». Павінна ж быць «Ченстахоў». Памылкова таксама выступае назва — Федэратыўная Рэспубліка Германія». Правільнае напісанне будзе наступнае: Федэратыўная Рэспубліка Германіі. У іншым месцы (стар. 40) «Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» адносна «у» складовага і «ў» нескладовага чытаем: «У імёнах уласных, у якіх у беларускім вымаўленні пачаткова «у» развілося з «в», пішацца ў пачатку «у»: ...Уладзівасток, Уладзікаўказ і Уладзімірскі.»

На пачатку слоўніка маем укладку з папраўкамі заўважаных у ім памылак. Гэта толькі нязначная доля наогул часта выступаючых у выданні спатыкненняў. Ды і ў самай укладцы ёсць непаладкі, калі, напрыклад, слова «зацвярдзенне» «папраўлена» на «зацьвярдзенне».

Прыгаданыя памылкі патрабуюць, зразумела, пэўнай асцярожнасці пры карыстанні слоўнікам, асабліва ў выпадку геаграфічных назваў. Тут трэба проста самому ўвесці папраўкі згодна з указаннямі новага правапісу.

Звярну яшчэ ўвагу на змешчаныя ў слоўніку дзве карты — Беларускай ССР і Польшчы, а таксама на наяўнасць тут цэлага рада ўказанняў ва ўступнай частцы выдання як карыстацца слоўнікам і што ён у сябе заключае. Эстэтычная вокладка і невялікі фармат выдання робяць яго прыемным, а, нягледзячы на паасобныя непаладкі, слоўнік у цэлым каштоўная і патрэбная рэч.

М. КАНАПАЦКІ

НАВАЛА

(Працяг са стар. 3)

чатай сцяною бору. Свежы ветрык пацягнуў з усходу і данёс да вуха крэпасной стражы далёкі незвычайны шум. Ён плыў і нарастаў, хвілінамі здавалася, што гамоніць і рагоча бор. Дружыннікі губляліся ў здагадках. Але вось бліснулі першыя праменні сонца. Вецер заціх. У раптоўна наплыўшым тумане стражы разрознілі іржанне незлічонай цьмы коней. Яны затараскацелі трашчоткамі...

Уся крэпасць кінулася на сцены. Людзі спрабавалі разглядзець у слепячых зрок сонечных праменнях ворага. Яны ўбачылі нейкую дзіўную раскалыханую масу, выплываючую з лесу і затапляючую наваколле. Раптам маса грымнула дзікім жахлівым рэхам, разарвалася на імклівыя кавалкі і хлынула пад сцены крэпасці.

Са сцен пасыпалася каменне і пакаціліся бярвенні, хлюснула палаючая смала... Наезнікі ўжо ўварваліся на сцены... Мешкавата асоўваюцца абезгалоўленыя целы дружыннікаў і абаронцаў крэпасці. З прадсмертным, яшчэ не застыўшым у вуснах храпам, сыплюцца галовы мужчын, жанчын і дзяцей у агідную валасатую горбу. У шалёным рэве і лязгаце валасатая гара расце з хвіліны на хвіліну і сваёй вяршыняй дасягнула ўжо страхі дома князеўскага пасадніка. Раптам рэў і лязгат перайшоў у хрыплівы крык:

— Да брамы!..

Усе, хто з драгічынцаў быў жывы, кінуліся да брамы, нясучы ў сэрцы надзею на тое, што наезнікі выпусцяць іх з патанаўшай у крыві і полымі крэпасці. Натоўп нарастаў, але брама была зачыненай.

— На калені! Тварам на зямлю! — загарланілі татары, замахваючыся крывымі шаблямі на людзей. Натоўп пакорліва асунуўся на зямлю, упаў нічком у пыл і попел, закрыўшы далонямі вочы.

Палавінкі брамы расхіліліся. На ляжачых людзей пырснулі праменні ранішняга сонца, і ўехаў конны караван татарскага хана. На буланым кані, аздобленым ззяючай ад золата і дарагіх каменняў збруяй, пад шаўковым шатром, што няслі на коп'ях прыслужнікі, ехаў Батый. За ім на конях паволі пасоўвалася значная грамада ваеначальнікаў хана. Пад капытамі хрусцелі косці паваленых нічком драгічынцаў...

Татарская арда раўла пераможным рэвам.

Батый пад'ехаў да гары з галоў, зірнуў на яе і павярнуў каня назад.

Праз хвіліну ён ужо стаяў на каленях на залататканым дыване, разасланым на пясчаным беразе Буга. Павярнуўшы твар да ўзышоўшага ласкавага ліпеньскага сонца, узняў рукі і схіліўся ў пакорлівым паклоне. Вусны яго горача шапталі:

— Дзякую табе, вялікі Алах, што дазволіў мне прыдбаць для твайго нязмеранага царства і гэтую лапіну зямлі паганых гяураў!.

МІКОЛА ГАЙДУК

(Працяг са стар. 3)

парушнага, бледнага, у брудным парваным мундзіры.

Людзі праціснуліся ў калідор.

— Куды яго? — спытаў адзін з мужчын.

Па тым, як было зададзена пытанне, Аскер зразумеў, што Ланге мёртвы.

Адыходзячы задам, Аскер адступіў да дзвярэй у спальню, прываліўся да іх спіной.

Цела ўнеслі ў кухню. Аскер бачыў, як яго ўладжвалі на ссунутых разам табурэтках, як адна з рук Ланге, складзеных на грудзях, раптам каўзанула ўніз і ўдарылася кісцю аб падлогу...

У кухні няголасна гутарылі. У калідор данесліся абрыўкі фраз: «Бег, бы апантаны, праз вуліцу... З-за вугла грузавік...»

За спіной Аскера, у спальні, скрыпнуў ложак, пачуўся шорах.

Аскер здушыў крык. Ён зразумеў: смерць Ланге — гэта амаль немінучая катастрофа для яго, разведчыка. Памёр Ланге — значыць, з мінуты на мінуту з'явіцца паліцыя і супрацоўнікі ваеннай камендатуры. А зараз у калідор увойдзе Лізель і ўбачыць, што здарылася з яе мужам!

За дзвярыма спальні пачуліся няцвёрдыя крокі. Аскер адскочыў убок, павярнуўся. Убачыў: ручка дзвярэй памалу паварочваецца.

Ён кінуўся да вешалкі, сарваў з яе пілотку і шынель і выскачыў прэч з хаты.

(Працяг за тыдзень)

79

Б Е Л Ь С К

фота Г. Рагазінскі

НЯВЫРАШАНАЯ ПРАБЛЕМА

Хуткімі тэмпамі механізуецца вёска. У кожным павеце многа сельгасгурткоў, якія маюць многа розных сельскагаспадарчых машын. І ўсе гэтыя машыны ўключна з трактарамі пераважна стаяць пад адкрытым небам. Праўда, ёсць сельгасгурткі, якія хаваюць машыны ў будынкі, у шопы. Але гэтыя сховішчы ўсе драўляныя ды неаднойчы крытыя саломаю, а гэта значыць, небяспечныя. Ёсць пільная патрэба будовы гаражаў на сельскагаспадарчыя машыны для сельгасгурткоў. Але з гэтай будовай вельмі складаная справа. Неабходна тут дакументацыя. А каб выдабіць дакументацыю, трэба затраціць больш года. Напрыклад, у Дуброўскім павеце 8 сельгасгурткоў ужо 14 месяцаў таму назад звярнуліся ў гэтай справе да павятовага архітэктара і да гэтага часу дакументацыі не маюць. Архітэктар перагружаны працай, не мае калі займацца такімі дробязямі. Так справа выглядае і ў іншых паветах. І тут адразу насоўваецца пытанне: чаму няма тыповых планаў і дакументацыі? Чаму ваяводскія, а нават цэнтральныя ўлады да гэтай пары не зоймуцца гэтай справай? Магло б быць некалькі праектаў дакументацыі і сельгасгурткі маглі б выбіраць сабе найбольш адпаведныя да іх умоў усю дакументацыю будовы гаражоў. Напэўна, такая дакументацыя не каштавала б 8 тысяч злотых, як гэта зараз на Дуброўшчыне, але значна менш, таней. Гэта справа пільная і неабходна яе вырашыць як мага хутчэй.

мх

СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫ СХОД

Сельскагаспадарчы гурток у Ляўкове арганізаваўся амаль тры гады таму назад. І ўсе яго члены сталі больш цікавіцца аграгэхнікай. Амаль ўсе з'яўляюцца пастаяннымі падпісчыкамі на «Аграхімію». Часопіс на падставе практычных доследаў дае многа ўспрыймальных сялянамі парад: як адпаведна стасаваць на розныя глебы шматлікія штучныя ўгнаенні, аб выніках дасягненняў вопытных земляробаў і г.д. Адным словам, аб усім, што неабходнае кожнаму вясковаму земляробу, які зрывае з дзедавай радзюшкай і ідзе ў пошуках новых карысных метадаў. І так 22 лютага г.г. вёску Ляўкова наведалі працаўнікі аддзела сельскай гаспадаркі павятовай рады нарадовай у Гайнаўцы. Сабралася многа жыхароў в. Ляўкова, прыйшлі сюды на сход таксама жыхары акалічных вёсак. Госці на сходзе давалі прысутным многа парад, як найлепш набыць штучныя ўгнаенні яшчэ ў т. зв. «мёртвы час», г.з. зімой, калі можна поўнасцю забяспечыцца без чаргі ва ўсе неабходныя ўгнаенні і карыстаючыся льготай у 10 працэнтаў. Затым ажыўленая дыскусія разгарнулася аб прымяненні штучных угнаенняў на нашых палях і сенажацях. Варта адзначыць, што дыскусія была плённай. Многія яшчэ дагэтуль прымянялі на сваіх угоддзях неадпаведныя ўгнаенні. І яны наадварот прыносілі яшчэ шматлікія страты.

Важнай праблемай было і адпаведнае прымяненне хімічных сродкаў ад захворвання многіх пладовых дрэў і збожжавых культур рознымі хваробамі і ад вусеняў.

На сходзе закранапася і многа палітычных пытанняў аб міжнародным становішчы ў свеце. Члены гуртка абмяркоўвалі веснавыя закупкі новых машын і было вырашана павялічыць колькасць сіласаў і кампастовых куч. Восенню мінулага года сяляне пачалі будаваць некалькі сіласных ям і залажылі пяць кампастовых куч. Члены гуртка не забываюць аб найважнейшым — аб навуцы. На курсе сельскагаспадарчай падрыхтоўкі вучыцца каля 20 чалавек, пераважна дзяўчаты і хлопцы.

Я. Цялушэцкі
Новае Ляўкова

З МІЛЕЙЧЫЦ

АБ ГРАМАДСКІХ ЧЫНАХ

У мінулым годзе на тэрыторыі гр. рады Мілейчыцы зроблена працы грамадскім чынам на суму 1352 тыс. зл. Найбольш работы праведзена грамадскім чынам у пабудове дарог. І так зроблена 1200 м. шашы Хорашчава — Паканева, вартасць гэтага чыну 654.280 зл.

Жыхары вёскі Мядзвежыкі праклалі дарогу, дзе вартасць працы складае 86.500 зл. З таго ліку 16.500 зл. — гэта грашовыя складчыны жыхароў Мядзвежыкаў.

Жыхары вёскі Валкі выбрукавалі 200 м. дарогі, а жыхары Паканева — 100 м. дарогі. Адначасова жыхары гэтых вёсак грамадскім чынам пасадзілі больш 3000 прыдарожных дрэў.

Жыхары вёскі Мікулічы грамадскім чынам выкапалі 1.360 м меліярацыйных равоў, праца была зроблена на суму 32.162 зл. Асаблівым прыкладам могуць пахваліцца жыхары калоніі Паканева, якія грамадскім чынам пабудавалі злеўню малака. Яны самі закуплялі матэрыялы і выконвалі ўсе будаўляныя работы. Вартасць гэтага чыну акрэслена на 50.000 зл.

Не засталіся ззаду таксама і жыхары асады Мілейчыцы. Яны пабудавалі стражацкую рэмізу — гараж коштам 120.000 зл. 90.000 зл. — гэта вартасць працы, выкананай грамадскім чынам.

Шмат грамадскіх чынаў плануецца і ў гэтым годзе. Каб забяспечыць рэалізацыю іх, арганізатары, да якіх трэба залічыць старшыню гр. рады Івана Вішэнку, аграгнома Антона Матоху, надзорцу дарог і мастоў Мікалая Такаюка і аграмеліяратара Зыгмунта Піеўскага, праводзяць ужо вясковыя сходы. На іх вельмі дакладна абмяркоўваюцца спосабы і меры рэалізацыі грамадскіх чынаў.

Сяргей Крэйза
Мілейчыцы

СПІ СПАКОЙНА, ОРМО НЕ СПІЦЬ

Працяг са стар. 1

упоперак рэек на пераездзе і хоць ты яго зарэж, не хоча ўставаць ды ісці далей. А тут чыгуначнік дае сігнал, што набліжаецца цягнік і апускае шлагбаум. Што ж, прыйшлося нашага гарэлачніка, бы дзіця, узяць на рукі і занесці ў камісарыят.

Не, гэта неадзіночны выпадак. Павятовы камендант МО паручнік Казімір Грыц вельмі хваліць супрацоўніцтва армоўцаў з міліцыяй.

— У рознага роду мерапрыемствах, — сцвярджае ён, — калі трэба было адстайваць грамадскі парадак, армоўцы толькі на працягу мінулага года прыходзілі на дапамогу міліцыі ў 334 выпадках.

«У 334 выпадках...» Гэта ж амаль кожны дзень нейкі армовец без ніякага прымусу, па - ўласнай волі дзесьці на тэрыторыі Гайнаўскага павета ставаў на боку грамадскага парадку, абяспечваў спакойнае жыццё незнаёмых яму грамадзян. У кожным з гэтых выпадкаў не ашчаджалі армоўцы сябе, не задумваліся над асабістымі карысцямі, не спадзяваліся ніякай зарплаты ці ўзнагароды.

Армовец гэта як найбольш самастойны і афіцыйны вартаўнік парадку, які перш за ўсё стараецца прадугледзець узнікненне злачынства. Ён заўсёды на пасту. Дабраахвотна, па ўласнай волі прымае на сябе абавязак сачыць за парадкам усюды там, дзе толькі ён знойдзецца. І ў тым заключаецца галоўны сэнс і змест існавання і дзейнасці армоўскай арганізацыі. Калі ласка, вось прыклад.

На кроплях назойлівага дажджу над Белавежскай пушчай хутка апускаўся ранні асенні змрок. Двое жыхароў з вёскі Арэшкава, закончыўшы працу, вярталіся дамоў. Ішлі праз прыгранічны квартал. Непадалёк пасёлка Тапіла заўважылі нейкага незнаёмага чалавека. Ён бязрадна разглядаўся па прасеках, як бы не ведаў, куды ісці. Насцярожыла гэта армоўцаў. Яны асцярожна пачалі сачыць за невядомым чалавекам, які зусім не напамінаў тутэйшага жыхара. Той, згледзіўшы людзей, адразу кінуўся ўцякаць. Армоўцы аказаліся спрытнейшымі. Яны ж ведалі пушчу, як уласны панадворак. Калі гэты чалавек быў у іх руках, ён прабаваў прадставіць сябе як турыста, збіўшагася з дарогі. Армоўцы не паверылі. Адзін з іх астаўся са звязаным «турыстам», а другі, нягледзячы на дождж, слату і балота, паімчаўся за 9 кіламетраў у Арэшкава, каб з сядзібы ГРН тэлефанічна паведаміць міліцыю. Пасля аказалася, што гэты «турыст» хацеў без пашпарту адправіцца ў Савецкі Саюз.

Не, напэўна няма патрэбы гэтых армоўцаў адразу выбіраць у героі ды ставіць на пастумент. Яны далей астаюцца шэрымі, невядомымі людзьмі. Ужо зараз не змог я ўстанавіць іх прозвішчаў. Паступілі так, як прыказвала ім сэрца, хаця маглі прайсці міма, не зацікавіцца, узмахнуць рукой ды сказаць адзін другому: «А што мне да гэтага? Не наша справа».

На шчасце, ёсць людзі, якія так не думаюць, якія не пераймаюць гэтага прынцыпу. Іх штораз больш. Вось нядаўна 20-ціасабовыя армоўскія атрады ўтварыліся на двух гайнаўскіх заводах: на хімічным заводзе і ў тартаку. Заданні іх аднолькавыя: сачыць за парадкам, выяўляць абібокаў, кляйміць прыхільнікаў чужога дабра.

Сёлеташняя зіма нямала надакучыла ўсім. Зразумела, што ў барацьбе з гэтай стыхіяй не магло не быць армоўцаў.

Вось за сталом у гарадскім камісарыяце гайнаўскага аддзялення МО — міліцыянер Аляксей Брэнько і тры армоўцы: Міхась Клін, Станіслаў Сянкевіч і Леанард Буйко. На стале — план горада і інструкцыі павятовага аддзялення МО. Міліцыянер коратка знаёміць армоўцаў з іх заданнямі на сённяшні дзень і распрыдзяляе адпаведныя ўчасткі патрулявання. Затым выходзім у горад. Заданне гучыць коратка і ясна: сачыць за тым, як прадпрыемствы і жыхары Гайнаўкі выконваюць абавязак ачышчання ад снегу вуліц і тратуараў у межах сваіх сядзіб, як наведзены парадак у панадворках.

Усе армоўцы ў гэты дзень былі ўжо на працы, працавалі ў сваіх прадпрыемствах, выконвалі свае штодзённыя прафесіянальныя абавязкі. Заслужылі на адпачынак. Аднак прышлі ў камісарыят, каб атрымаць новыя заданні, да якіх ніхто іх не прымушаў. Нават Леанард Буйко пакінуў на некалькі гадзін свае падручнікі.

Калісь у першых гадах пасля вайны часта можна было пачуць кліч: «Спі спакойна, ОРМО не спіць!» І сапраўды, кліч гэты нікалі не аставаўся пустаслоўем. Нават зараз. Змяніліся толькі ўмовы жыцця. Тады і мэты дзейнасці армоўскай арганізацыі зусім іншыя. Але праўда ёсць праўдай: можна быць спакойным, армоўцы сочаць за парадкам.

ВІКТАР РУДЧЫК
Фота аўтара

Закончылася праца на прадпрыемствах, але гайнаўскія армоўцы (злева): Міхась Клін, Станіслаў Сянкевіч, Леанард Буйко і ўчастковы міліцыянер Аляксей Брэнько не адпачываюць. Яны, як і іх калегі, сочаць за ходам прац пры адснежванні вуліц Гайнаўкі.

УВАГА, ЧАЛАВЕК!

Як жыць?

Калі ў 1952 годзе праводзілі электрыфікацыю ў вёсцы Дашы, Гайнаўскага павета, на панадворку Тамаша Пікуціна быў пастаўлены трансфарматар. Адносна згоды на пабудову гэтага трансфарматара ніхто ў Пікуціна не пытаўся. А ён і не пярэчыў. Чалавек у той час не мог прадбачыць, што з гэтага можа вынікнуць. Ішлі гады і старэнькія гаспадарчыя пабудовы Пікуціна ўсё больш нішчэлі. А ў канцы пачалі валіцца. Пікуцін прыдбаў сабе грошай і захацеў пабудаваць новыя. Каб пабудаваць нейкі будынак, трэба атрымаць дазвол архітэктурных улад на гэта. Трэба мець праект гэтай пабудовы. Дзе толькі ўжо не ездзіў Пікуцін, каб атрымаць гэты дазвол?! Паглядзяць толькі на праект... кляпа.

— Каля трансфарматара нельга будаваць, — кажуць.

А трансфарматар каля будынкаў можна было будаваць?

Як цяпер жыць чалавеку? Будынкі зусім разваліліся. Новых пабудаваць яму не дазваляюць. Гэта проста маразм. Побач сялібы Пікуціна ёсць дзялянка з дзяржаўнага фонда зямлі. Пікуцін у канцы згодны быў бы на гэтай дзялянцы будавацца. Але таксама не можа знайсці правоў. Чаму? Бо нейкая бяздушная душа ў павеце не хоча ўвайсці ў цяжкое становішча чалавека, не хоча яму дапамагчы.

(вб)

МОЛАДЗЬ КУРАШАВА ДЗЕЙНІЧАЕ

Курашава ў Гайнаўскім павеце пабудавана ў вельмі прыгожым месцы. Непадалёк гэтай вёскі знаходзіцца невялікі лясок, а праз вёску цячэ ручаёк. Вуліца тут вельмі прыгожа выглядае, бо паабапал яе растуць старыя і маладыя дрэвы, яна выбрукавана і высыпана жвірам.

Вёска вялікая, налічвае да 100 гаспадароў, моладзі тут нямала і яна дружна дзейнічае разам са старэйшымі. У такую суровую, як у гэтым годзе, зіму моладзь Курашава ўзялася шчыра за дакармліванне звярыны і птушак. Насілі ў лясок корм і заўсёды ў адно месца. Напрыклад, зайцам на поле насілі жыта, авёс і іншыя кармы. А каля будынкаў рабілі таксама кармушкі, на якія клалі ежу. Трэба дадаць, што вучні нашы далі прыклад і іншым вёскам. За гэту дапамогу звярыне і птушкам вучні атрымалі ўзнагароду дзве тысячы злотых. І за гэтыя грошы яны думаюць паехаць на экскурсію на мора ці ў Закапанэ.

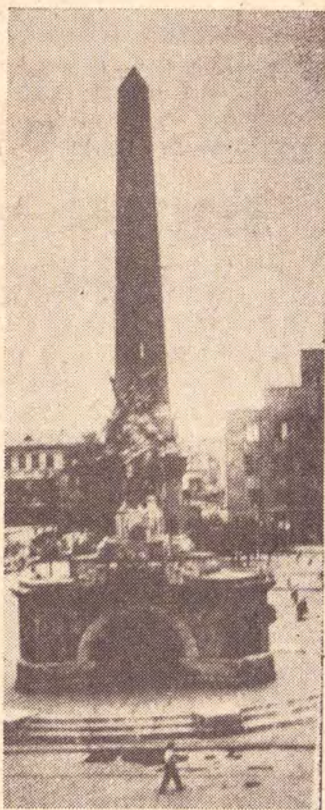
Вася Аксенцюк

НАЧНЫЯ БЛЯСКІ

Цэнтральны таварны дом (папулярны ЦДТ) у Варшаве пры Алеях Ерусалімскіх.

МАНУМЕНТ СВАБОДЫ

На Савецкай плошчы ў Маскве неўзабаве будзе ўстаноўлены Манумент Свабоды, які быў разабраны ў час культу асобы. Вось архіўны здымак Манументу з 1934 г.

Усё аб чаі

Радзіма чаю — Усход. Сама назва паходзіць ад кітайскага слова «Ча», што азначае напітак. У лясах Тыбецкага нагор'я, у Бірме, Сіяме, Танкіне, Аннаме растуць дзікія чайныя дрэвы да 15—18 метраў.

Адсюль і пачаў чай сваё вялікае падарожжа. Пачаткова папаў ён у Кітай, у Індыю. Пасля ў Расію, пазней рознымі шляхамі ў Еўропу і нарэшце перасёк акіян і прыжыўся на новым кантыненце. У Расіі першае чаяпіцце адбылося ў 1638 годзе, а ў Германіі ў 1658 годзе. Чай здаровы для арганізму чалавека. У яго ўваходзіць ад 2 да 3 працэнтаў кафеіна, рэчыва, якое танізуе і ўзбуджае дзейнасць сэрца і нервовай сістэмы.

Дубільныя рэчывы, якіх у чаі 12—16 працэнтаў, умацоўваюць сценкі крываносных сасудаў. Чай мае ў сабе таксама вітамін С. Н—мх

Навошта такі муж

Англійскі джазавы піяніст Джо Гендэрсон убяспечыў свае рукі на 10 тысяч фунтаў штэрлінгаў. У сувязі з гэтым кампанія, якая прыняла ўбеспячэнне, спісала спецыяльную ўмову — чаго нельга піяністу рабіць. Нельга: падаваць рукі асобе, якая важыць больш 95 кілаграмаў, падпісваць больш 200 аўтографаў у дзень, ставаць на руках, памагаць жонцы мыць талеркі, чысціць падлогу. Апошнія 2 пункты моцна не спадабаліся жонцы піяніста. Яна намерана выступіць у суд з просьбай аб разводзе. (вп)

Прысмак з паперы

Адзін іспанскі ўласнік рэстарана выругаў свайго кухара, што замнога грошай выдае на прыправы. Кухар адказаў, што іменна прыправы і найважнейшыя. Смачную ежу ён можа зрабіць хоць бы з паперы для ўпакоўкі, абы былі прыправы. Залажыліся. Спрошана гасцей, і кухар падаў на стол пахучую, румяную смажаніну, прыбраную шпарагамі. Усе ў адзін голас сказалі, што яшчэ ніколі не елі так смачнай цяляціны. Ніхто не хацеў паверыць, з чаго была зроблена смажаніна. Кухар вымушан быў паўтарыць сваю ўмеласць на вачах усіх. (вп)

Нарадзілася п'яным

У канадскім шпіталі нарадзілася дзіця з прыкнакамі затруцця алкаголем. Лекары пачалі распытваць маці. Яна ўрэшце прызналася, што перад ад'ездам у шпіталь, каб дадаць сабе смеласці і адвагі выпіла бутэльку гарэлкі. (вп)

Ці ўмееце вы... правільна прышыць гузік?

Каб прышыць гузік, не трэба яго моцна падцягваць да тканіны, а трэба пакідаць нітку крыху свабоднай. Утвораную такім чынам «сцяблінку» абматаць некалькі разоў ніткай. Гэта робіцца для таго, каб пятля абхватвала гузік свабодна, не сцягвалася. Прычым «сцяблінка» павінна быць даўжэй у больш шчытнай тканіны і карацей у лёгкай. Гузікі да шоўку можна прышываць і без «сцяблінкі», не вельмі моцна нацягваючы нітку. Прышываючы гузікі да верхняга адзення, трэба з боку падкладкі падкласці маленькі гузік або кавалак тканіны для моцнасці.

Так выглядалі веласіпеды нашых прадзедаў. Цяпер гэта толькі музейныя экспанаты.

Аварыя на дне акіяна

Перуанскае агенства АЦ перадае, што не так даўно, усяго некалькі год таму назад, на вялікай глыбіні ў акіяне адбылася аварыя, якая пацягнула за сабой значныя непрыемнасці для народаў цэлых дзвюх паўднёваамерыканскіх дзяржаў.

Усё пачалося з таго, што аднойчы была перарвана тэлеграфная сувязь паміж Перу і Эквадорам. Прычынай з'явілася пашкоджанне кабелю, пракладзенага на вялікай глыбіні па дне акіяна.

На месца аварыі было выслана спецыяльнае рамонтнае кабельнае судна, якое спусціла на дно каманду вадалазаў. Тыя, на глыбіні 1.100 метраў знайшлі пашкоджанне. Аказалася, што ў некалькіх месцах на кабелі была сарвана ізаляцыя. Тут жа непадалёку знаходзіўся і сам зламыснік. Ён быў мёртвы і паспеў ужо на палавіну згніць. Таму не было ніякай магчымасці падняць яго на паверхню. Прыйшлося абмежавацца адной толькі ніжняй сківіцай.

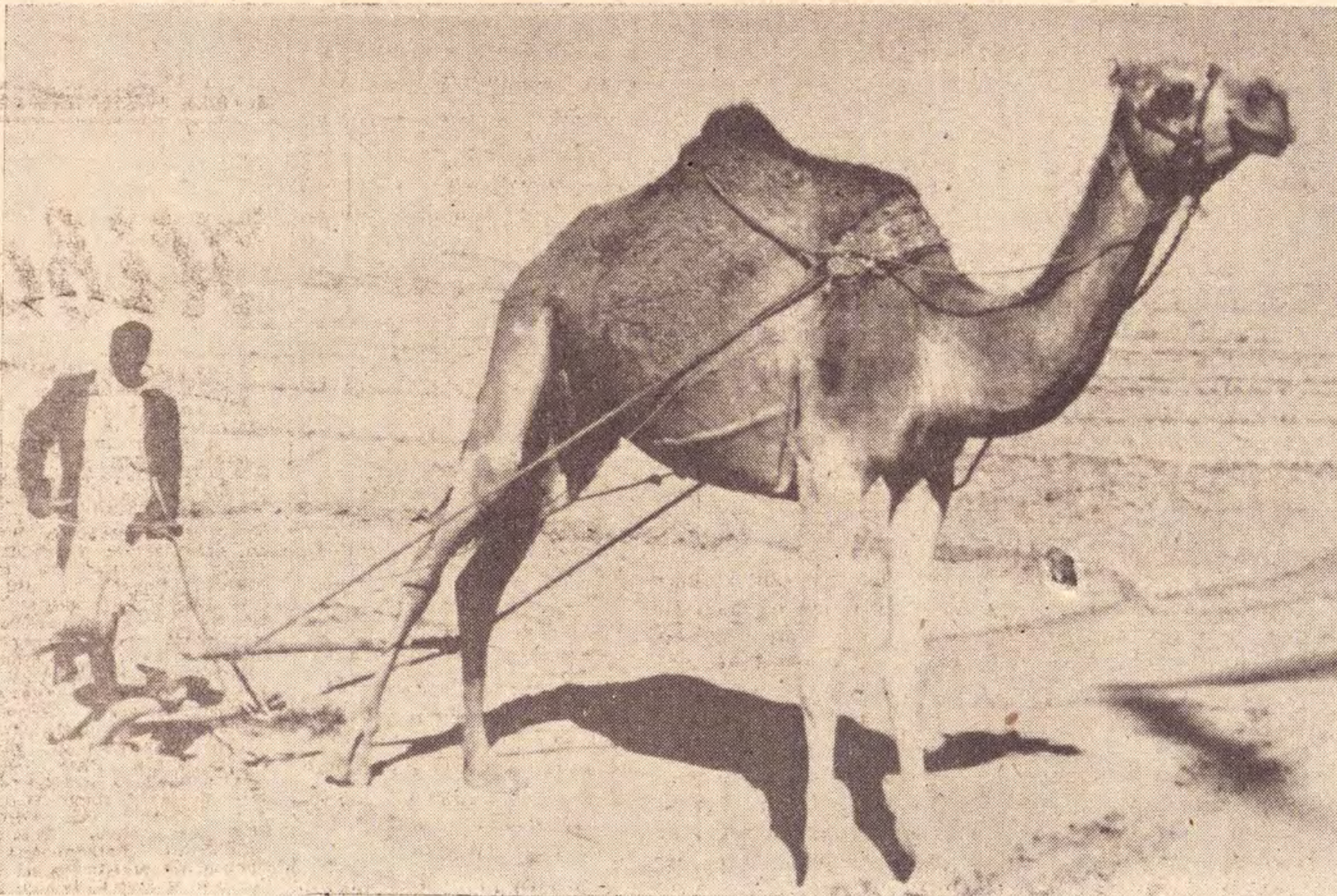
Зламыснікам аказаўся кашалот, які нейкім чынам заблытаўся ў кабелі і сваімі магутнымі зубамі пашкодзіў ізаляцыю.

Гэтае паведамленне выклікала цэлую буру ў вучоным свеце. Дагэтуль ніхто з біёлагаў не дапускаў нават думкі, што кіты пры іх велізарным аб'ёме, могуць спускацца на такую глыбіню, дзе ціск вады дасягае больш ста атмасфер.

Тым не менш, факт застаўся фактам і яго неяк трэба было вытлумачыць. Большасць вучоных схільна думаць, што кашалот даваў нырца ў пошуках харчу і выпадкова натрапіў на злашчасны кабель, які і стаў яго ахвярай

Карціна эпохі спутнікаў?

Пустыня Негеў у Ізраілі. Тут у пошуках зямлі аселі людзі. Не маюць плугоў ці нават сошак, каб араць убогую зямлю. Ужываюць для гэтага завостраны драўляны кол, які цягне вярблюд. вл

КАРЫСНАЯ БЮРАКРАТЫЯ

У Японіі распачалі вострую барацьбу з дарожнымі катастрофамі. Пры кожным нават самым дробным парушэнні дарожных правіл паліцыя піша мандат. Вінаваты на другі дзень павінен пехатою прыйсці ў камісарыят, які знаходзіцца далёка на акраіне горада і там заплаціць кару. Сума плацінца невысокая, але працэдура аплаты займае некалькі гадзін. У выніку шафёр траціць цэлы дзень. Гора таму, хто не заплаціць мандату на другі дзень. На трэці дзень ён адразу траціць правы язды. А без такога кіраванне самаходам караецца турмой. Трэба сказаць, японскія шафёры ездзяць вельмі асцярожна. (вп)

Трыбуна чытачоў

Лёгкадумнасць — прычына пажараў

Нядаўна нашу аколіцу патрасла вестка аб двух вельмі падобных адзін да другога выпадках пажараў. Прычым віноўнікамі пажару былі не дзеці, а дарослыя, іх лёгкадумнасць. Адзін пажар здарыўся ў Болтрыках, другі ў Раманове. Згарэлі склепы з бульбай.

Што ж прывяло да пажару?

Толькі лёгкадумнасць гаспадароў. Бо як можна яшчэ назваць такія адносіны людзей? Дзе ж хто бачыў, каб пакідаць разгарэлы да чырвані вугаль у склепе без догляду, каб абаграваў склеп і не дапусціў замёрзнуць бульбу. Цяжка нават паверыць у такую лёгкадумнасць. Мне здаецца, што гэтыя выпадкі павінны навучыць іншых.

Мікалай Лаўрашук
Старая Луплянка

Заканчэнне конкурсу «БЫЛО ГЭТА ТАК...»

На конкурс п. н. «Было гэта так...» надаслана 62 працы. Журы конкурсу пасля стараннага разгляду пастанавіла ўзнагародзіць 20 прац.

Узнагароды атрымалі:

Першую (гадзіннік «Пабеда») Юльян Малахвей з Крушынянаў;

Дзве другія (фотаапараты) Аляксандр Кулакоўскі з Беластока і Антон Васілеўскі з Глівіц;

Дзве трэція (камплекты аўтаручак і нататнікаў) Яўгенія Глэмбоцкая з Грыбоўшчыны і Нестар Перавой з Бельска.

Кніжныя ўзнагароды атрымліваюць: Уладзімір Ручай з Тапчыкалаў, Зіна Белах з Гацькоў, Ян Бура з Тарнопаля, Антоні Брэнько з Грэдалёў, Мікалай Тэлешэўскі з Трывежы, Ліда Данішэўская з Гайнаўкі, Ніна Трац з Рэдутаў, Уладзіслаў Дваракоўскі з Бацютаў, Ніна Несцяровіч з Орлі, Оля Садоўская з Тынявіч, Марыя Іванюк з Сацоў, Вера Перавой з Вулькі, Аляксандр Аляхновіч з Міхноўкі, Павел Гайдук з Тарнопаля і Анна Андросюк з Вайноўцаў.

(п)

З жыцця моладзі ў Леўках

Моладзь у Леўках жыве весела. 17.II.63 года моладзь арганізавала сваім драматычным гуртком выступленне: было дзве беларускія п'есы, некалькі вершаў беларускіх, рускіх і польскіх і некалькі песень. Гледачы дамоў вярталіся вельмі ўзрадаваныя, што гэты вечар правялі весела і што ім спадабаліся гэтыя п'есы. З гэтай праграмай моладзь выбіраецца ў другія вёскі, каб зацікавіць моладзь другіх вёсак.

Валя Баброўская
Леўкі

Канцэрт у Плёсках

Часта нашая моладзь збіралася ў грамадскай бібліятэцы. Там яны рыхтаваліся да выступлення. Часта ідучы праз вёску, можна было пачуць песні. І вось у пятніцу 15 лютага 1963 года нашыя самадзейнікі паказалі сваё ўменне нашым жыхарам. Пад кіраўніцтвам Раісы Белах яны выканалі многа песень і гумараў. Спачатку выканалі песні. Потым паказалі п'есу «Золушка» і «Мікітаў лапаць». «Мікітаў лапаць» выклікаў шмат смеху ў зале. Нашыя жыхары прынялі ветліва выступленне моладзі. Усе карысна правялі вечар. На другі дзень наш гурток выехаў у суседнюю вёску. Хацеў бы, каб з нашых самадзейнікаў брала прыклад тая моладзь, якая не арганізуе такіх прыемных вечароў.

Лёня Леанюк
Плёскі

Малако для горада

Каб горад атрымаў малако, трэба яго штодзённа прывезці з вёскі. А ў снежную марозную сёлетнюю зіму з дастаўкай не так проста. Многія вёскі санямі давозілі малако да малачарняў. На здымку Іван Галубовіч з Гаркавіч, Сакольскі павет, з'яўляецца сталым вазаком малака да мястэчка Крынкі. Яго кожную раніцу можна ўбачыць падчас гэтай даволі адказнай працы

фота МХ

Весткі з Рэпіск

Наша вёска даволі вялікая, каля 100 хат. Шмат моладзі, каля 40 асоб. У вёсцы ёсць добра забяспечаная крама, заўсёды там чыста вымыта падлога. Ёсць святліца. А ў гэтым годзе правялі электрычнае святло. Зрабілася вельмі весела. Асабліва як яшчэ былі манцёры ў вёсцы, дык вельмі часта былі забавы і вечарынкі. Моладзь разварушылася. Галоўнай арганізатаркай стала Оля Грыгарук. Дзяўчаты і некалькі хлопцаў падрыхтавалі песні, танцы, гумары і пачалі даваць канцэрт у сваёй і суседніх вёсках. Оля таксама вядзе сярод дзяўчат кравецкі курс.

Сардэчна ўсе мы дзякуем за праведзенае святло, бо жыццё ў вёсцы змянілася карэнным чынам.

Мікалай Сегень
Рэпіска

НАША БІБЛІЯТЭКА

Грамадская бібліятэка ў Ласінцы змяшчаецца ў прыватным памяшканні аднаго з жыхароў, Пятра Мінька. У канцы вёскі, ля школы. Кіруе ёю маладая дзяўчына Оля Ярашэвіч. Яна вельмі любіць сваю прафесію, горача і шчыра працуе. Яна вельмі ветліва адносіцца да чытачоў.

Бібліятэка адкрыта ад гадзіны 13-ай да 20-ай. Налічвае вельмі многа кніжак. Сярод іх ёсць шмат рускіх і беларускіх. Моладзь вёскі Ласінкі вельмі любіць чытаць кніжкі, звязаныя з сельскай гаспадаркай.

Валя Пракапюк

З ПЕСНЯЙ НА ВЁСКІ

Моладзь вёскі Кленікі (Гайнаўскі павет) не марнуе вольнага ад працы часу. Тут дзяўчаты і хлопцы штовечар збіраюцца ў мясцовай школе або бібліятэцы на рэпетыцыі. Гэта члены мясцовага гуртка, які існуе тут ужо некалькі год.

Гурток — гэта частка энергічнай моладзі, якая стараецца, каб жыццё ў вёсцы было цікавейшае, весялейшае і можна было прыемна правесці час. Так ёсць і ў гэтым годзе. Кленіцкія артысты-аматары падрыхтавалі новую праграму выступлення. Яны выступілі 2 разы ў мясцовай школе. Перапоўненая гледачамі зала штораз уздрыгвала ад бурнай авацыі за добра выкананую ролю, за праспяваную песню.

У праграме гуртка беларускія п'есы «Гора чубатае», «Суседка» і польская «Вар'ят». Людзі пачулі са сцэны сваю родную мову, убачылі часта і саміх сябе. Сцэны з «Суседкі» ці другіх п'ес паказвалі замалёўкі з нашага вясковага жыцця. Гледачы маглі ўбачыць свае памылкі і зрабіць адпаведныя вывады.

Пасля драматычнай часткі гучаць беларускія, рускія і польскія песні. На сцэне, як заўсёды, папулярны дуэт у складзе Уладзіміра Касцючука і Васі Купрыяновіча. Песні ў іх выкананні яшчэ доўга гучаць у вушах выходзячых са школьнай залы.

Адзін вечар, а ўражанняў вельмі многа. Гэта вечар, праведзены культурна і прыемна, сталых жыхароў вёскі адарваў ад іх штодзённай працы і дапамог парадавацца. У гуртку ў час выступлення захапілі Алена Аўласюк, Валя Шэшка, Андрэй Аўласюк і другія. Варта адзначыць, што ўсе стараліся вельмі многа. А найбольш кіраўнік бібліятэкі і адначасова кіраўнік гуртка Оля Закройшчык.

Гурток пад яе кіраўніцтвам працуе далей. Вось нядаўна гурток выступіў у Чыжах, дзе быў вельмі ветліва прыняты. Цяпер рыхтуецца новая праграма і новыя планы — выезд на нашыя беларускія вёскі.

Мікалай Вакулеўскі
в. Кленікі
пав. Гайнаўка

Дарагое Сэрцайка!

«Я жыву ў вёсцы З. Працую на гаспадарцы. Маю 25 год. Жыву каля бацькоў. Бацькі ўжо старыя і застаўляюць мяне жаніцца, баяцца, каб не астаўся старым кавалерам, як мае сябры Іван або Віктар Але адзін з іх адмаўляе мяне ад жаніцьбы. Гаворыць, што няма добрых дзяўчат, што, напрыклад дзяўчаты з вёскі К. разваločаны, бо самі ходзяць у суседнія вёскі на забавы. А ў вёсцы Ч. запышныя, гэта не для мяне. Хацеў бы ажаніцца з багатай дзяўчынай з вёскі К., але Іван кажа, што яна бліzарукая. Раіць мне ажаніцца з нашай малочніцай, але як жа з ёю жаніцца, калі я нашу малако ўжо пяць год і яна нават яшчэ не глянула на мяне. І вось, Сэрцайка, мае сябры самі не жэняцца і мяне адмаўляюць. Мо' ты мне паможаш.

Ваня з Гайнаўскага павета

Дарагі Ваня!

25 год — гэта абсалютна не кандыдат на старога кавалера. Ну, але калі твае бацькі ўжо старыя, дык можаш жаніцца. Твае калегі зусім не маюць рацыі. Тое, што дзяўчаты самі ходзяць на забавы, ні ў чым іх не абвінавачвае, а наадварот, гэта хлопцы завінілі, бо іх абавязак запрашаць дзяўчат на забавы. І напэўна не ўсе дзяўчаты з вёскі Ч. такія пышныя. А з малочніцай дык сапраўды смешная справа. Ну бо як жа жаніцца з дзяўчынай, з якой ніколі не загаварыў ні слова, і яна ж не зварочвае на цябе ніякай увагі. Думаю, што гэтым зусім не трэба заварочваць сабе галаву. Ты слухай чужых рад, але жыві сваім розумам — гэта мая парада. Не раю табе жаніцца на «першы погляд». Напэўна ёсць дзяўчына, якая табе спадабаецца, а калі такой яшчэ не сустрэў, дык разгляніся, так многа прыгожых і ветлівых дзяўчат. І вось, калі яна табе спадабаецца з першага спаткання, можаш з ёй пасябраваць, а калі пераканаешся, што і ты ёй падабаешся, пазнаеш яе бліжэй, яе характар і т.п., тады можаш пагаварыць з ёю на тэму супружаства. Раю табе жаніцца з дзяўчынай, якую добра будзеш ведаць, а не са сватаў на першы выгляд.

Жадаю добрага выбару

СЭРЦАЙКА

КІНО

Праграма на 18—24.III 1963 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Nikt nie zna prawdy" (radz.), 19—21. „Rodzina Milcarków" (polski), 22—24.

Кляшчэлі
„Profesor Mamlock" (NRD), 19—21. „Martwe dusze" (radz.), 22—24.

Навасады
„Noc poślubna" (polski), 23—24.

Нараў
„Marynarz z Komety" (radz.), 20—24.

Нараўка
„Historia żółtej ciżemki" (polski), 20—24.

Чаромуха
„Pierwszy lot w Kosmos" (radz.), 19—21. „Rodzina Milcarków" (polski), 22—24.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Bestia" (węgierski), 20—24.

Бранск
„Człowiek, który stchórzył" (radz.), 19—21. „Czas rozłąki" (radz.), 22—24.

Орля
„Sprawcy nieznani" (włoski), 20—24.

Гродзіск
„Noc szpiegów" (franc.), 23—24.

Райск
„Tragiczny zamach" (jugosł.), 20—24.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Gdy drzewa były duże" (radz.), 19—21. „I ty zostaniesz indianinem" (polski), 22—24.

Міхалова
„Zdarzyło się to w Rzymie" (włoski), 19—21. „Jadą goście, jadą" (polski), 22—24.

Супрасль
„SOS na Pacyfiku" (angl.), 19—21. „Spóźnieni przechodnie" (polski), 22—24.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Мельнік
„I ty zostaniesz indianinem" (polski), 19—21. „Jadą goście, jadą" (polski), 22—24.

Мілейчыцы
„Na scenach świata" (rumuński), 19—21. „Tata, mama, córka i zięć" (radz.), 22—24.

Нурац
„Ukryte skarby" (czeski), 19—21. „Dziewczyna z dobrego domu" (radz.), 22—24.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Tajemnica zielonego boru" (radz.), 19—21. „Dwaj panowie N" (polski), 22—24.

Сухаволя
„Jazz, jazz, jazz" (angl.), 19—21. „Alibi nie wystarcza" (czeski), 22—24.

Шудзялава
„Tomcio Paluch" (meksykański), 20—24.

Янаў
„Paragraf i miłość" (hinduski), 19—21. „Ostatni świadek" (NRD), 22—24.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Ліпск
„Tajemnica starej kopalni" (angl.), 23—24.

Новы Двор
„Jewdokia" (radz.), 23—24.

Ружаны Сток
„Słaba płeć" (franc.), 19—20. „Przed nami zakręt" (radz.), 21—22. „Aby kwitło życie" (polski), 23—24.

Ніва

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Telefony: red. naczelny 25-89, centrala 37-41 do 49.

Warunki prenumeraty: miesięcznie — 2.40 zł kwartalnie — 7.20 łz. półrocznie — 14.40 zł, rocznie — 28.80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma.

Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje — Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa ul. Wilcza 46 Nr konta PKO 1-6-100024

Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $. w Europie 5 $ — w USA.

Nakład 5000 BitK A-1

БЕЗ ЗАКУСКІ

І чаго ты ўчора такі п'яны быў?

— Закусваць не было чым.

— А што, грошай на закуску не хапіла?

— Ды не, зубы павыбівалі.

*

ГАСПАДЫНЯ

Вышліся тры суседкі і пачалі хваліцца адна перад другою, хто лепш гаспадарыць у хаце. Адна кажа:

—У мяне хатні лімон зацвіў.

— Гэта ўсё глупства, — перабівае другая, — у мяне сталетнік цвіце.

А трэцяя слухала іх гутаркі ды і сабе сказала:

— А ў мяне сыр у буфеце зацвіў.

*

РУКІ — САПРАЎДЫ НЕ НОГІ

«Склады ад мяне за трыццаць кіламетраў. Я б рады хадзіць туды часцей, але рукі не даходзяць».

(З тлумачэння).

МО', ПАВЫНОСЯЦЬ

У бацькі былі два сыны, і тыя лодыры, што свет не бачыў. Усё б ім толькі скакаць. Па паўдня іх будзілі, халоднай вадой пырскалі, а ім хоць бы што. Разгневаўся неяк бацька і запаліў хату.

— Вось, — кажа, — зараз вы ўбачыце, як яны хутка ўстануць!

Абудзіўся адзін з іх, убачыў агонь і давай будзіць другога:

— Уставайма, браце, бо хата гарыць!

Той пазяхнуў і кажа:

— Ды, мо', нас павыносяць... — і павярнуўся на другі бок.

НЯВЕСТАЧКА

Неяк жанаты сын спытаў у маці:

— Чаму ў нас пад акном ластаўкі не сядаюць?

— Ды з таго часу, як ты прывёў гэту «ціху» нявестачку, не толькі ластаўка, а і варона на хату не сядзе.

П'яніца перад выпіўкай

П'яніца ў час выпіўкі

Думкі Яські Апалоніка

Датуль трымаў язык за зубамі, пакуль зубы не забалелі.

* * *

Страх мае вялікія вочы, але сляпыя.

* * *

Шыла ў мяшку не схаваеш, а паборца і ў клуні вепрука знойдзе.

* * *

Галавою муру не разаб'еш, а лоб ад аднае цэглы трэсне.

* * *

У адну шапку дзве галавы не ўсадзіш, а кум з кумою і ў адным ложку змесяцца.

Яська АПАЛОНІК

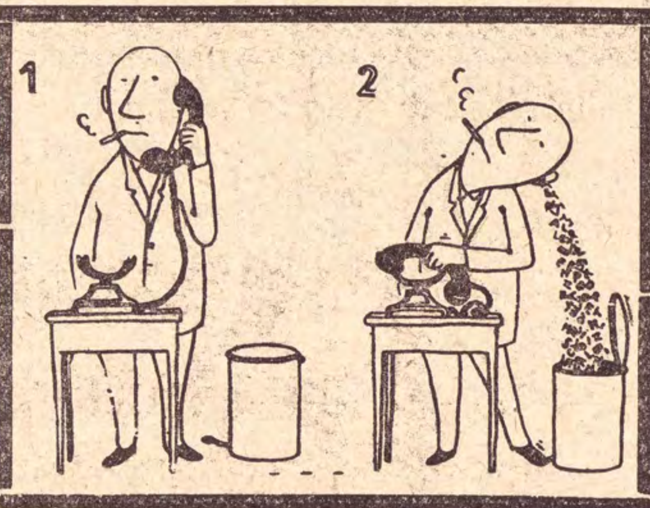
А ЁН ЖА САМ ЦЕНЬ ДАЕ

Баран убачыў раз
у ясны дзень,
Што ад аленя пэдаў
цёмны цень.
— Які скандал! —
сярдзіта забляяў. —
І я лічыў яго
за ідэал!
Раўняў па ім
учынкі ўсе свае.
А ён жа — на табе! —
сам цень дае.

Іван МУРАВЕЙКА

— Прабуе апошняй тэхнікі. Калі гэтага таксама не прадасць, перакідваецца на літаратуру.

Лондане на плошчы Ватэрлоо Джону Франкліну, вядомаму англійскаму падарожніку XIX стагоддзя.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

По просьбе Аляксандра Грыца са Старога Ляўкова, Гайнаўскага павета, змяшчаем песню Л. Мадзалеўскага

Слети к нам тихий вечер

Слети к нам, тихий вечер,
На мирные поля!
Тебе поем мы песню,
Вечерняя заря.

Темнеет уж в долине,
И ночи близок час:
На макушке березы
Последний луч угас.

Как тихо всюду стало,
Как воздух охладел!
И в сонной роще громко
Уж соловей запел.

Слети к нам, тихий вечер,
На мирные поля!
Тебе поем мы песню,
Вечерняя заря.

КУР'ЁЗЫ

Помнік за... разбітыя насы

На адным з могільнікаў Лондана стаіць мармуровы помнік. Ён пастаўлен над прахам Томаса Сайэрса, вядомага баксёра канца XIX стагоддзя. Грошы на ўзвядзенне помніка сабралі па падпісцы аматары «раз'юшанага Тома». За сваю нядоўгую кар'еру Сайэрс пашкодзіў 66 сківаў, разбіў 269 насоў, выбіў 431 вока і паламаў косці 36 баксёрам.

Яму паставілі помнік з кавалка сіцылійскага мармуру, кошт і прыгажосць аддзелкі якога значна пераўзыходзіць помнік, што ўзведзен у

ВЫКРУЦІЎСЯ

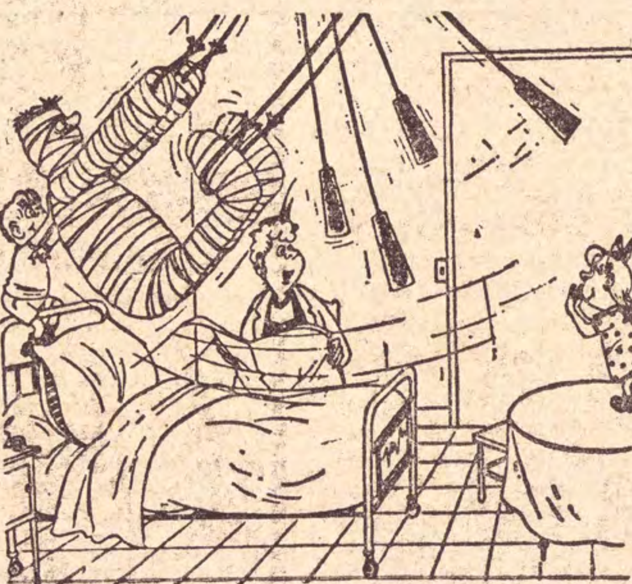
У панядзелак сустрэліся два паляўнічыя, і паміж імі адбылася такая размова:

— Ну, як прайшло паляванне? — пытаецца адзін.

— Добра! Упяцярых забілі аднаго зайца.

— А як жа вы яго падзялілі? — пацікавіўся першы.

— А мы яго не знайшлі, — адказаў другі.

— Пакінце ўжо бацьку ў спакою, дастаткова хопіць яго вам, як вернецца да здароўя.

СПРАВЫ СВІНСКІЯ

Кастусь стаяў, апусціўшы рукі, бы падсудны, а яго жонка заводзіла:

— Ой, ліханька! Я ў іх душы не чула, сама малачком паіла, сама над імі хадзіла, а ты, дурань, дарам аддаў.

— Не дарам, — уставіў Кастусь. — Пяцьсот злотых за пару ўзяў.

Голас мужа падзейнічаў на жонку, бы электрычная іскра. Бліснуўшы маланкавым позіркам, яна закрычала:

— Людзі добрыя! За пару пяцімесячных парасят — пяць паперак. Сумленне ў цябе ёсць?!

— Сумленне ёсць, а корму — няма. Чым бы ты пракарміла парасят? Я не мельнік, і вотруб'я не маю.

— Ідал ты каменны! Пастанова ёсць аб помачы сельскаму насельніцтву ў адкорме свіней, і інструкцыя ёсць аб выдачы камбікорма.

— Свінні не хочуць есці інструкцыі і пастановы. У гэзсах ляжаць камбікормы. У Нарве 28 тон, у Нараўцы 50 тон. У інструкцыі шмат косак і кропак, так што сялянам не дабрацца да кармоў. Напрыклад: свінаматцы належыць 100 кг, а вепруку — дуля. Той, хто здае на скупачны пункт, атрымлівае 140 кг корму. А навошта гаспадару корм, калі няма ўжо свінні? Чым адкарміць свінню вагою ў 115 кг, каб потым атрымаць камбікорм? Самі старшыні гэзсаў скардзяцца, што камбікорм ляжыць і чакае свіней, а свінні не падрастаюць у чаканні корму. Інструкцыя напісана так гнутка, што працэлям адмаўляюць хутка.

Ад гэтых слоў жонка Кастуся збянтэжылася і няўпэўнена сказала:

— Новая шуміха, старыя справы.

— Разумнее жонка, — яхідна заўважыў Кастусь і дадаў: — З-за недахопу кармоў шмат гаспадароў прадаюць парасяты гарадскім жыхарам для ўласнага спажыцця. Калі б вёска выкарміла свіней, здала б іх па кантрактацыі. Атрымліваецца ўбытак дзяржаве з-за неразумнай інструкцыі. Наш сусед, як даведаўся аб умовах помачы кармамі, то закрычаў: «ратунку!»

— А ты б пайшоў з гэтай справай у грамадскую раду, — раіць жонка.

— Грамадская рада таксама не рада гэтай інструкцыі, ды змяніць яе не ў сілах. Паляжыць камбікорм у гэзсах да новага ўраджаю, а па жнівах і мы самі адкормім свіней. Мяса на экспарт пойдзе з гадавым спазненнем, але наша справа маленькая, вышэй пупа не падскочыш.

З гэтымі словамі Кастусь адкінуў нагой пусты мяшок па вотруб'і і ўвайшоў у хату.

Жонка пастаяла ў сенях, пастаяла ды прашаптала:

— Інструкцыю склалі, як музыку, толькі на гітары для свінні не іграюць.

Дзядзька Лявонь

Анна ЛЯХІЦКАЯ

Друг у няшчасці

Кавальская была ў бальніцы, і Кавальскі проста страціў галаву. Кавальскі начамі пералазіў цераз бальнічную сцяну, каб перадаць Кавальскай цераз фортку слойку з варэннем. Кавальскі падкупіў бальнічнага гардэробшчыка і кожны дзень з'яўляўся ў Кавальскай з пучком герані. Кавальскі заплаціў сядзелцы, каб яна працірала скроні Кавальскай адэкалонам. Кавальскі наняў медсястру, каб у выпадку бяссонніцы яна чытала Кавальскай па начах прыгодніцкія раманы. Кавальскі кожны дзень на абед прысылаў Кавальскай смажаную цяляціну...

Нядаўна я праходзіла пад вокнамі кватэры Кавальскіх.

— Ідыётка! — данёсся адтуль грубы мужчынскі голас.

— Бандыт! — пішчаў жаночы дыскант.

Потым пачуўся трэск разбіваемай мэблі.

Я ўздыхнула з палёгкай. Усё зноў было ў парадку. Кавальская паправілася.